МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ ФАКУЛЬТЕТ
ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього рівня Магістр

зі спеціальності 024 Хореографія

на тему: **«Хореогрфічне втілення весільної обрядовості в контексті українських національних традицій»**

Структура кваліфікаційної роботи:

– теоретична частина творчого проєкту

– творчий проєкт – хореографічна композиція «Як весілля гуляли»

Виконавець: здобувач вищої освіти

рівня магістр

денної форми навчання

Валерія КОСТІЦИНА

Керівник кваліфікаційної роботи

канд. мистецтвознавства, доцент

Наталія СЕМЕНОВА

Допущено до захисту: «16» грудня 2025р.

Завідувач кафедри _____ Каріна ОСТРОВСЬКА

(підпис) (розшифрування підпису)

Оцінка / 95 / добре

(за нац. шкалою, бали, ECES)

Харків-2025

ЗМІСТ

ВСТУП……..…4

РОЗДІЛ 1. ХОРЕОГРАФІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ВЕСІЛЬНОЇ ОБРЯДОВОСТІ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ……....8

1.1. Аналіз наукової літератури з весільної обрядовості……..8

1.2. Загальна структура весільного обряду, особливості та символіка……..…..12

1.3. Роль весілля як важливого складника української народної культури…….....16

Висновок до Розділу І……19

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ АНАЛОГІВ ТА ПРОТОТИПІВ ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ……..20

2.1. Подача українських весільних традицій засобами хореографії: образи, символи, музичний супровід, костюми, сценографія ……...20

2.2. Особливості практичного втілення хореографічної постановки на тему весільної обрядовості…….…..23

2.3. Адаптації та найяскравіші приклади постановок……..……26

Висновок до Розділу ІІ……..33

ВИСНОВКИ…….34

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ ……..35

РОЗДІЛ 1. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ЯК ВЕСІЛЛЯ ГУЛЯЛИ»……...35

1.1. Основні характеристики хореографічного твору ……35

1.2. Дійові особи та їхня стисла характеристика ……..35

1.3. Лібрето ……..36

1.4. Розгорнутий зміст ……37

1.5. Драматургія……...39

1.6. Музичний аналіз ……..……39

1.7. Костюми (зображення та опис)……...41

1.8. Реквізит (зображення та опис)……....44

1.9. Світлова партитура……..……44

РОЗДІЛ 2. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ «ЯК ВЕСІЛЛЯ ГУЛЯЛИ» ……..…..…….....45

ВИСНОВКИ……..64

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ …….66

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми

Сучасний світ дуже активно розвивається, українські народні традиції, звичаї, обряди відходять потроху в минуле, тож дуже важливо їх не просто пам’ятати як частинку історії, а втілювати, відновлювати, поширювати і на далі. Це стосується і весільного обряду як важливого елементу формування особливого шлюбного зв’язку між двома. Шлюб – це таїнство, а весілля – ключ до нього. Наші предки це розуміли і підходили до цього дійства з особливою серйозністю, дотримуючись певних ритуалів, які мали символічних, сакральних, сакральний характер. Особливо це помітно по тому, що до самої весільної церемонії було багато «підготовчих» етапів: залицяння, сватання, дівич-вечір, коровай та інші. Ці традиції були невід’ємними складниками весільної обрядовості. Предки вірили, що їх дотримання принесе молодій парі добробут, а сімейне життя буде довгим та щасливим.

Говорячи про сучасний стан даної теми, варто зазначити, що українська весільна обрядовість одна з небагатьох пластів традиційної культури, яка зберіглась досить добре. Сучасне весілля яскраво відображає світогляд, народну естетику, духовні цінності нашого народу. В залежності від регіону та місцевості люди намагаються виконувати певні ритуали, зберігати традиції. Однак це повністю залежить від вибору кожного. Хтось обирає святкування традиційного весілля, а хтось просто розписується і бенкетує.

Весілля містить в собі не тільки обрядові дії та звичаї, а й такі важливі структурні елементи як музику, костюми, символіку, і звісно ж, хореографію. Сучасні балетмейстери-постановники досить часто звертаються до теми народних звичаїв, намагаючись їх переосмислити і надати сценічного втілення. Це велика цінність і для виконавців, і для глядачів. Втілення весільного обряду в танці не просто демонструє порядок звичаїв та їх

практичне виконання, а й передає духовну складову нашого народу, його характер, емоційність.

Особливої актуальності та значущості дана тема набуває саме через дослідження весільної обрядовості Центрального регіону, що втілює основні риси української культури, поєднуючись із місцевими особливостями побуту та художнім мисленням жителів. Це дає можливість розкрити культурно-мистецьку своєрідність даного регіону і втілити її засобами танцю.

Мета – ґрунтовне дослідження українського весільного обряду на прикладі особливостей весільних традицій Центральної України, а також втілення власної хореографічної інтерпретації дійства як результату глибинного аналізу даної теми.

Завдання творчого проєкту:

- дослідити значення весільного обряду як важливої частини української культури;
- реконструювати структуру українського весілля (за основу взято складові та особливості Центрального регіону);
- проаналізувати наукові та етнографічні джерела з даної тематики ;
- охарактеризувати способи втілення основних весільних складників засобами хореографії;
- оцінити стан та можливості сценічного втілення весільних традицій;
- зробити опис та дати оцінку сучасним хореографічним постановкам даної тематики;
- практично втілити мету творчого проєкту, здійснивши власну постановку весільного святкування.

Об’єкт дослідження – українська весільна обрядовість.

Предмет – хореографічні художньо-образні засоби сценічного втілення української весільної обрядовості.

Методи дослідження:

- **культурологічний метод** дав можливість розглянути українську весільну обрядовість як низку народних традицій, звичаїв, ідеалів, що варто оберігати, втілювати та поширювати.

- **історіографічний метод** дав можливість вивчити та проаналізувати наукову літературу для розширення знань про українське весілля, його звичаї та традиції;

- **фактологічний метод** - пошук і вивчення наукової, етнографічної літератури.

- **систематизаційний** – упорядкування віднайденої інформації в цілісний творчий проект, формування висновків;

- аналітичний – можливість аналізу схожих за тематикою постановок українських балетмейстерів з дослідженням основних відмінностей хореографічного втілення, віднайдення спільних рис, в тому числі і з постановкою автора проєкту.

Практичне значення творчого проєкту

Постановка «Як весілля гуляли» являється цілісною хореографічною композицією, що складається з трьох взаємопов’язаних однією темою частин. Їх окреме виконання недоречне, так як порушиться структурно послідовний та ідейний задум постановника. Однак за необхідності можливе виконання і окремих частин постановки, наприклад хороводної частини – прикрашання дівчатами гільця та плетення весільного вінку чи другої частини – веселого танку хлопців та дівчат. При такому варіанті виконання можна виконувати дані фрагменти одиночно на різних сценічних майданчиках.

Ця хореографічна композиція демонструє лиш певні елементи весільної обрядовості, однак вона може бути гідним прикладом для інших постановників, що матимуть бажання обрати схожу тему в плані структурності, основних образів, хореографічних рішень, малюнків і т. д.

Варто відзначити величезну виховну роль даного проєкту. Для учасників постановки вона полягає в розвитку своїх виконавських та акторських

здібностей, розширенні знань про українську обрядовість, традиції, звичаї, так само як і для глядачів. До того ж постановка окрім смислового наповнення точно подарує і візуальну насолоду.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи

Складається з двох частин – теоретичної та практичної. Теоретична частина містить вступ, два розділи , кожен з яких ділиться на підпункти і висновки. Друга частина – творчий проект – також має два розділи з підпунктами (в першому) та висновки. Додається список використаних джерел та додатки.

Загальний обсяг роботи – 69 сторінок.

Обсяг основного тексту – 62 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ХОРЕОГРАФІЧНЕ ВТІЛЕННЯ ВЕСІЛЬНОЇ ОБРЯДОВОСТІ В КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНИХ ТРАДИЦІЙ

1.1. Аналіз наукової літератури з весільної обрядовості

Тема української весільної обрядовості – це величезне поле для історичного, культурного та етнографічного аналізу. Узагальнюючи результати дослідження з даної теми на основі віднайдених джерел, нижче подається короткий практичний висновок, а саме : головні підходи, приклади ключових тем та мотивів, прогалини в дослідженні, пропозиції для майбутніх дослідників. Виклад віднайденої інформації подаю тезово.

У літературі переважно використовуються такі **наукові підходи досліджень**:

- **Структурний аналіз**, що полягає в розбитті всього весільного циклу на підцикли (передвесільний, весільний, післявесільний). Це дає можливість упорядкувати обряди в конкретній послідовності, порівняти їх;
- **Символічний підхід**, дає можливість проаналізувати обрядові знаки та надати їм певного сенсу, значимості (для прикладу – коровай, хліб та сіль, рушники символізують плодючість, добробут, достаток молодят);
- За допомогою **етнографічного та історичного підходів**, аналізуються та порівнюються весільні традиції в різних регіонах (в Центральній Україні, на Слобожанщині, Західній Україні традиції та варіації весільних обрядів суттєво відрізняються) чи в різні часові періоди (XIX ст., радянський період XX ст., в сучасності форми проведення, традиції, особливості різняться);
- Польові дослідження дають можливість фіксувати, реконструювати та відтворювати в сучасності давні варіації весілля з давно забутими традиціями та обрядами. Це стало можливим шляхом мультимедійного

фіксування досліджень – фотографій, відео, інтерв'ю з учасниками чи спостерігачами. До речі, «етно-весілля» стали дуже популярними в наш час.

Найпоширеніші теми та мотиви дослідження

Варто зазначити, що найбільш поширеною тематикою весільної обрядовості, яка цікавить дослідників є ритуальні обряди, такі як сватання, вінчання, проводи, дівич-вечір та інші. Описуються особливості їхнього проведення, мета, символічні значення окремих елементів, атрибутів, дій.

Матеріальній культурі приділяється не менша увага. Важливі такі деталі як конструкція, оздоблення короваю, орнаменти вишивки на рушниках, сорочках та інших натільних елементах, використання захисних амулетів від зурочення і т. д.

Поширеною є дотична тема - магічно-оберегової складової, а саме дій та ритуалів, що забезпечують захист від темних сил, або які направлені на плодовитість молодої та успішне продовження роду [4].

Досить обговорювана тема соціальної складової весілля, а саме надмірне приділення уваги приданому, посагу, багатству, статусу, що свідчить про меркантильні міркування суспільства. До речі, не тільки в минувшину, а й зараз це відіграє значення.

На просторах Інтернету також часто зустрічаються порівняльні дослідження культур минувшини та сучасності, новітні трансформації, сучасні весільні тенденції, спроби реконструювати окремі фрагменти давнини.

Варто звернути увагу на прогалини та методологічні зауваження до дослідження весільної обрядовості.

Перше, що найбільше кидається в око, це нерівномірність територіального дослідженнях теми весілля. Найбільш описаними та опрацьованими є регіони Полісся та Поділля, деякі частини Західної України. А це можна пояснити тим,

що в багатьох селах чи в гірських громадах (Гуцульщина, Бойківщина) традиційний уклад зберігався довше через обмеженість доступу сучасних тенденцій. А такі регіони як Слобожанщина та Південна Україна активніше піддались урбанізації та впливу радянської влади (історичний чинник) . Міграція та вплив зарубіжних культур теж наклали свій відбиток. Як результат – мала кількість досліджень, збережених задокументованих згадок. До питання нерівномірності регіонального дослідження можна також віднести локалізацію дослідників- етнографів, що цікавились традиційною культурою саме Полісся та Поділля. Серед них: І. Франко [35], Ф. Вовк [9] та інші.

Дуже ґрунтовною, фундаментальною є збірка Федора Вовка «Шлюбний ритуал та обряди на Україні» [9], видана ще 1928 року. В цій науковій праці детально описано українські весільні традиції, звичаї, обряди. Шляхом збору польових матеріалів автор реконструював послідовний сценарій традиційного народного весілля, описавши різні регіональні варіанти і функціональну складову символів. Важливим моментом є те, що матеріал датований кінцем XIX – початком XX ст., тож сучасні форми весілля є частково дотичними, однак для порівняння це дослідження може бути відправною точкою.

Вельми серйозною проблемою досліджень є недостатня кількість писемного матеріалу, так як передача особливостей обрядової культури переважно відбувалась усно. Це створює достатню проблему, так як багато точної інформації могло бути втрачено чи переказано недостовірно. Також можливо, що свідки чи учасники, які володіють подібною інформацією просто не хочуть чи не можуть передавати її наступному поколінню. Це і пісенний, і танцювальний фольклор, жарти чи поезія. До того ж, можуть виникати проблеми з ідентифікацією давності описуваного: окремі обряди можуть бути так само запозиченими чи видозміненими.

Як згадувалось вище, історичні умови теж накладали свій відбиток і видозмінювали чи нав’язували виконання певних весільних ритуалів, обрядів. До прикладу, обряд вінчання є явним впливом християнської віри, що має на

меті поєднати церковний шлюб з народною традицією. А от в радянські часи церковні обряди і будь-яка атрибутика (ікони, молитви, освячення молодих, коровайне благословення) категорично заборонялись через проведення політики атеїзму [2]. Замість старости – державний реєстратор чи тамада, замість вінчання – розпис в РАГСі, народну творчість (пісні, танці) витіснили радянські марші, пишні великі весільні гуляння вважались непотрібними, а викупи нареченої, перейми, ритуальні плачі висміювались.

Також варто зазначити відсутність єдиної системи досліджень, так як більшість записів просто заархівовані, не опубліковані. Етнографи, які проводили дослідження, часто по-різному описували обряди, що не дало створити точну узгоджену класифікацію весільних ритуалів. Всі ці чинники створюють багато суперечностей і є приводом для дискусій та і в цьому є плюс, адже інтерес до даної теми завжди залишається актуальним.

А тепер варто звернути увагу на конкретні дослідження та статті, які викликали найбільший інтерес.

Дуже цікавою є стаття Світлани Кухаренко «Negotiating Magic: Ukrainian Wedding Traditions…» [39], в якій аналізується весільна обрядовість українців з точки зору давніх магічних вірувань та важливості ритуальних дій. Авторка говорить, що вирвана з коренів фольклорна традиція зазнає неминучих змін і магічні вірування та практики є найкрихкішою частиною сучасного фольклорного комплексу. Натомість матеріальна культура, яка стає основним засобом етнічної ідентифікації, залишається добре збереженою та шанованою.

Результати її дослідження базувались на опитуванні людей не тільки з України, а й з канадської діаспори. Серед опитуваних: селяни, жителі міст, духовенство, розлучені – які ділились своїм весільним досвідом та думками.

Корисною також була дисертація Мостової І.С. «Художньо-мистецькі аспекти ідентифікації народних танців Слобожанщини» [24] з точки зору не

тільки танцювальних форм регіону, а й соціокультурного контексту, що впливав на їх розвиток.

Досить «свіжою» є монографія Анатолія Голобородька «Українська весільна обрядовість як культурний феномен» [14], вона була опублікована 2021 року. Це комплексне дослідження весільної обрядовості XIX – XXI ст. Автор акцентує увагу саме на синтезі джерел та трансформаціях, що відбулись за період глобалізації. Ця робота через свої хронологічні рамки, які охоплюють два століття, дуже корисна для розуміння змін форм та значення обрядів в суспільно-історичній перспективі.

В ході дослідження цікавими та корисними також були роботи: «Обрядове деревце у традиційній весільній обрядовості українців» (2023) Т. Наконечної [26]; Есеї про народні весільні обряди (1974) Н.І. Здоровеги [17]; «Сучасне весілля в контексті української обрядової культури» (2009) Матушенко В. [23] та багато інших.

Отже, тема весільної обрядовості є цікавою, актуальною у всі часи, культурно цінною і саме тому вона викликає такий інтерес у дослідників. Багатогранність, регіональна і локальна різноманітність у звичаях, велика кількість ще не дослідженого та не описаного дають можливість науковцям працювати в цьому напрямку, відкривати на загал нове, унікальне.

1.2. Загальна структура весільного обряду. Особливості та символіка

Весільний обряд є найбільш давнім, важливим та складним у системі сімейної обрядовості українців. Сама назва указує на те, що це радісне, веселе свято в житті молодих. Однак саме значення слова від праслов'янського слова «вес» розшифровується як зв'язок чи єдність [9].

Традиційне українське весілля складається з трьох обов'язкових циклів: передвесільного, весілля і післявесільного [22]. Кожен з циклів має свої обряди:

- передвесільний — сватання, умовин, оглядин і заручин;
- весільний — дівич-вечір, випікання шишок, короваю, посаду молодих, дарування, розплітання коси та покривання молодої, перевезення приданого;
- післявесільний — комора і гостини.

Варто зазначити, що молодь знайомилась в давнину зазвичай на вечорницях – спеціальних вечірніх зустрічах молоді де проводилисі різноманітні веселі ігри, або ж на толоці – масових трудових роботах сільських мешканців. Вечорниці організовувались саме з ціллю пошуку та підбору пари. Сучасним аналогом вечорниць є вечірки що об'єктивно дуже схожі за форматом і метою.

Ще до появи вечорниць долю дітей вирішували їх батьки. Тож домовлятись про зведення пари могли навіть в дитинстві. Обирали пару гідну, рівну по статусу, бо нажаль це питання було досить складним. Висувався перелік вимог як до молодої, так і до майбутнього нареченого. Важливе значення також мала думка громади, односельчан, які могли і розхвалити, і навпаки опорочити молоду людину.

В більш давні часи існував обряд **змовин** - процес юридичної фіксації шлюбу батьками, родичами молодих за присутності сватів, що підтверджувалась та закріплювалась спочатку усно, а трохи пізніше письмово шлюбним листом.

Першим найважливішим передвесільним обрядом було **сватання**. Обрані нареченим свати, взявши хлібину, вирушали до батьків молодої просити дозволу на шлюб. Щоб додати приватності та вберегти молодого від пересудів в разі відмови, даний обряд виконували переважно пізно ввечері чи

вночі. Сам процес сватання полягає в проголошенні конкретного діалогу. У разі згоди сватам пов'язували через плече рушника, а за відмови наречена могла дати гарбуза, хлібину чи макогона [9].

Наступним етапом були **оглядини –** це процес перевірки молодої на хазяйновитість, огляд її житла і відповідно господарства молодого на визначення рівня достатку. Було багато родин, що дурили майбутніх сватів, позичаючи речі розкоші та достатку у сусідів. Однак рано чи пізно про це дізнавались і траплялись міжродинні чвари, що інколи могли призвести до розірвання шлюбу.

Заручини були офіційним обрядом скріплення союзу. Після цього етапу розривати шлюб не годилось та навіть засуджувалось громадою, подекуди могло навіть висуватись грошове стягнення.

Саме весілля гуляли переважно ближче до великих церковних свят - Покрови, Хрещення чи Масниці.

Важливим звичаєм прощання молодої з вільним життям є **дівич-вечір**. Він проходив спокійно, з піснями, хороводами, щирими доброзичливими розмовами, плетенням віночків, обрядового гільця, прикрашеного стрічками, квітами, свічкою.

Молодий також проводив схожу традицію з товаришами, однак замість гільця прикрашали шаблю або весільне знамено.

По закінченню цього вечора батьки благословляли молодих окремо один від одного на щасливе майбутнє. Ця традиція називалась **посадом.**

Так як обряд **вінчання** в церкві з'явився і призвичаївся значно пізніше ніж шлюбний, то він виконувався далеко не всіма. Вінчались або за день до весілля, або в той самий день. А так як молоді боялись зурочення, то молода ховала в одязі металевий предмет – булавку, шпильку, або горобину чи макове насіння.

Далі молоді відправлялись до нареченої додому, де їх зустрічали батьки з хлібом та сіллю. Посаг (або придане) молодої відправляли до нареченого. Під час усіх переміщень пару супроводжували дружки та бояри. Такий супровід називався «весільним потягом».

Додатково могли проводитись **перейми** та **викуп нареченої.** До речі ця хоч і не обов'язкова, але цікава традиція використовується і тепер. Вона проводиться для випробування молодого на готовність до шлюбу. З гумором, веселощами, змаганнями, творчістю і «винагородами» для тих, хто переймає – грошима, частуваннями та іншим. Це традиція є символічним знаком того, що молодий забирає наречену заслужено, пройшовши через всі випробування.

Ну і безпосередньо саме **весілля** завжди супроводжувалось масовими веселими гуляннями з піснями, танцями, іграми, хороводами. Важливо, що в ході святкування проводили ще декілька значимих обрядів, а саме: поділ короваю, розплітання коси молодій і покривання її хусткою, очіпком – повсякденний необхідний головний убір заміжньої жінки, що не мала права з'являтись без нього на людях. Таким чином вона могла накликати на родину біду, голод та злидні.

Входини жінки до оселі чоловіка супроводжувались ще одним обрядом – поєднання рук рушником, або ж існували інші варіації парних поєднань приборів чи навіть гільця з шаблею [9].

Традиційна **шлюбна ніч** проводилась не так як зараз. Молоду перевдягали у коморі під супровід пісень, поки гості чекали на її вихід. А потім вона господарювала і готувала вечерю, демонструючи свої навики.

Другий день розпочинався із **рядження** - театралізованого дійства в якому задіювались всі гості. Вони перевдягась в персонажів народної творчості чи тварин і з піснями та танцями вирушали до батьків на частування.

Весь весільний обряд завершувався **обрядом дякування під** час якого сім'ї молодих ходили одна до одної з різними дарунками. Ця традиція мала на меті укріпити родиннй зв'язок.

Ось так і завершувалось традиційне українське весілля, але варто зазначити, що це далеко не всі звичаї та обряди. Вони варіювались, змінювались в залежності з регіоном чи населеним пунктом, збільшувались з часом. Так наприклад в сучасності додались звичаї викрадення туфельки нареченої, запалення сімейного вогнища (свічки), виконання молодими першого танцю, грошовий танець, використання фото-\відео зон, інтерактивних розваг та багато іншого. А от такі традиції як оглядини, пленіння долі (гірлянди з барвінку), змовини, проводи з «циганщиною», замина, посад молодих забуваються і залишаються лише культурно історичним спогадом. Це пов'язано з безперервним процесом розвитку традиційної народної культури, тож ми можемо лише пам'ятати і з теплом берегти й передавати ці національні обрядові надбання. Саме їх збереження надзвичайно важливе для формування національної ідентичності кожного українця.

Отже, досліджуючи загальну структуру весільного обряду можна зробити висновок, що це чітко структурована система звичаїв та різноманітних символічних дій , що пов'язані з підготовкою, проведенням і так би мовити закріпленням обряду. Ці традиції говорять про вірування наших людей у вищі сили, що здатні захистити надати добробут та процвітання новій родині. Все це проявляється в найдрібніших деталях: жестах, предметах, одязі, піснях, танцях, що мають велику цінність для народу.

1.3. Роль весілля як важливого складника української народної культури

Весілля – це не просто свято, це важливий складник української обрядовості, справжній культурний феномен, що поєднує родинні, духовні, соціальні та мистецькі народні цінності. Його вплив на збереження українських традицій беззаперечний, тож варто розглянути більш детально основні аспекти, що підтверджують значимість цього обряду.

1. Родинне значення – адже весілля – це союз двох людей, обряд створення нової родини, результатом чого є продовження роду, укріплення сімейних зв'язків.

2. **Соціальне значення –** адже окрім того, що створюється пара, об'єднуються дві родини. Родичі з обох сторін стають один для одного рідними, тобто свояками. Переважно йде мова саме про батьків. Тобто це не кровні рідні, а через шлюб дітей. Існує ще ширше поняття – свояцтво, що охоплює більше коло родичів – сватів, шваґрів, ятровок, золовок і т. д.

3. Суспільне значення – полягає в упорядкуванні сімейного життя в плані визначення для обох партнерів соціальних ролей у суспільстві, а саме статусів чоловіка і жінки. Це важливий показник переходу від юності до зрілого дорослого життя. Якщо до весілля парубок з дівчиною, так би мовити зустрічаються без особливих обов'язків, то одружившись обоє переймають певну відповідальність: чоловік стає господарем, головою родини, а жінка переймає домашні обов'язки, відповідає за продовження роду, виховання дітей.

4. Духовне значення – пов'язане тісним зв'язком весілля з язичництвом та християнством, певними релігійними обрядами. Про це свідчить той самий обряд вінчання, що зараз має не менш важливе значення ніж у давнину.

Дуже перегукується з духовним світоглядне значення, що полягає у наданні певним діям, окремим обрядам, речам символічного значення.

Більшість із них спрямовується на побажання молодятам добробуту, щастя, родючості, Божого захисту, міцних та довгих стосунків. Прикладами символічних дій що збереглись і до тепер є ступання на рушник, ламання короваю, пов'язування рук рушником, благословення батьків, знімання фати та покривання молодої хусткою. Все це свідчить про певні уявлення наших предків, що з роками не втратили своєї значимості, їхній життєвий шлях і збереження потомками цих старовинних традицій.

5. Художньо-мистецьке значення – полягає в синтезі різноманітних мистецьких напрямків, таких як народна поезія, спів, музика, танці, декоративно-прикладне мистецтво. Сюди можна також додати особливості весільного вбрання та вишивку. Ознаки цих видів мистецтв можуть свідчити про національну приналежність та навіть регіонально-територіальне розміщення, так як кожна з областей має свої характерні ознаки. Може бути навіть відчутна різниця в традиціях сусідніх селищ. Все це наскільки індивідуально, що свідчить про багатогранність та різноманітність українських весільних традицій.

6. Збереження національної ідентичності – полягає у відчутті приналежності до певної громади, впливу свого національного коріння. Весільна традиція являється найважливішим провідником народних звичаїв та норм через роки, століття, цілі покоління. Саме тому на сьогоднішній день весільний обряд зберіг в собі найстійкіші культурні прояви, найдавніші традиції та ритуали.

Отже, роль і значення весільного обряду беззаперечне як для новоствореної родини, так і для соціуму, народу за для збереження своєї національної ідентичності, культурної спадщини. Це невичерпне джерело цінностей, світогляду, нашого українського духу, а сама весільна традиція здатна зміцнювати не тільки родинні зв'язки, а й гуртувати громаду, об'єднувати цілі покоління.

Висновок до Розділу І

В першому розділі було розглянуто весільну обрядовість в контексті української народної культури як невід’ ємну частину нашого суспільства, як дієво насичену символічну традицію – динамічну, яскраву, виразну, значиму. Весілля – це не просто про святкування, це про єдності родів, громади, двох люблячих людей, тому не дарма існує скільки різноманітних підходів, дій, обрядів його проведення. Найменші дрібниці мають значення – рушники, одяг, обереги, хліб, відповідні пісні, танці, окремі фрази та слова. І звертаю чи увагу на регіональну відмінність все це набуває відповідно локальної конкретики.

Також у цьому розділі було звернено увагу на саму структуру весільного обряду, на окреме символічне та практичне значення якого набувала кожна дія, що було та чого могло не бути в інших регіонах. Можна навіть сказати, що дивлячись на кількість обрядів, їхнє візуальне та внутрішнє наповнення весілля набувало певної театральності, передаючи світоглядне уявлення народу про життя, природу, побут, стосунки. У весільному дійстві гармонічно поєднуються елементи народної творчості - і слово, і музика, і танець, і костюм, інші символічні предмети та дії.

Звернено увагу на опрацювання, дослідження даної теми багатьма науковцями, етнографами, навіть митцями – хореографами, що цікавились даною темою задля збереження конкретних традицій, їх подальше втілення. Проаналізовано деякі праці, що виявились найбільш цікавими та інформативними саме для автора проєкту.

Таким чином, весілля як символічний обряд дійсно являється культурним надбанням нашого народу, можливо ще не зовсім досліджене та не зовсім гідно оцінене. Це повноцінна система значень, дій, різних форм, що точно передають духовність українського народу. Тож розглянемо далі весільну обрядовість та її втілення в контексті хореографічного мистецтва.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ХОРЕОГРАФІЧНИХ АНАЛОГІВ ТА ПРОТОТИПІВ ТВОРЧОГО ПРОЕКТУ

2.1. Подача українських весільних традицій засобами хореографії: образи, символи, музичний супровід, костюми, сценографія

Українська весільна обрядовість – унікальний феномен нашої народної культури, що поєднує в собі багато складників – обрядову систему, ритуали, символи, музику, костюми і звісно ж хореографію [14]. Весілля не лише про шлюб і формування нової родини, а й про світогляд, погляди, вірування, естетичні вподобання, духовну складову.

Звернення до українських традицій – достатньо поширена практика і в театральному мистецтві, і в хореографічному, особливо якщо говорити про постановки – реконструкції. Такі роботи дають змогу зберігати та популяризувати українську традиційну культуру. Увага приділяється абсолютно всьому: дотриманні послідовності обрядів, загальної форми, символічності, характеру образів через хореографію, достовірності костюмів, реквізиту, атрибутів [20].

Говорячи саме про хореографію, весільні танці – це важливий компонент культурної спадщини. Вони створені не просто задля розваги, а як соціальна обрядова практика, що містить в собі побутові елементи давнини і релігійне підґрунтя. Сакральний зміст, що криється у весільних обрядах передається через систему спеціальних рухів та позицій [20]. Взяти для прикладу ритуальні хороводи навколо обрядового гільця, в яких переважає малюнок кола – символ єдності сім'ї, роду; у весільному контексті – більше як зв'язок молодих з сім'ями, громадою. В магічному плані коло ніби «замикає» учасників і оберігає їх від злих сил. В плані простору та хореографічної взаємодії це найзручніший малюнок, що розкриває ієрархію ролей: молода, гості і т. д. Також він підкреслює динаміку та синхронність танцю.

Для більшого розкриття змісту весільних обрядів окрім хореографічної постановки використовується сценографія, прописується драматургія, добирається відповідний музичний супровід. Це допомагає створити цілісне художнє враження.

Звісно, постановка розпочинається з образів. Головними героями в хореографічних постановках обрядових весілль є відповідно наречені. Наречена це переважно образ чистоти, невинності, краси, ніжності, витонченості. Її рухи дуже плавні, стримані, голова дещо схилена, що символізує покору. Образ нареченого символізує захист, силу та мужність. Його рухи впевнені, дещо наполегливі, широкі. Образи інших персонажів, а саме батьків, сватів, гостей – дружні, згуртовані, спрямовані передавати відчуття єдності громади, підтримки, збереження традицій.

Такі образи як весільне гільце, дерево, рушники, хліб – сіль, можуть не завжди буди матеріальними, в сенсі не просто залучення як реквізиту, а зображуватись умовно, за допомогою рухів рук, жестів, чи положень на сцені.

Саме за допомогою жестів відбувається основна імітація конкретних дій. Це важливий інструмент хореографа, адже конкретні танцювальні рухи не завжди можуть передавати сенс чи дію. А ось жести можуть надати трактування конкретним символічним діям. Наприклад: підняті догори руки – благословення; схрещування рук – з’єднання пари; поклони наречених – подяка батькам і т. д. Таких рухів – символів у танцях дуже багато, та важливо вміти їх зчитувати та правильно трактувати.

Важливого значення для постановки весільної обрядової хореографічної композиції набуває відповідний музичний матеріал, який підбирається на основі обрядових весільних пісень. Музика супроводжує більшість обрядів і надає додаткового емоційного забарвлення, підкреслюючи значимість та характер ритуалу. Так, до прикладу сцена дівич-вечора переважно супроводжується ліричними мелодіями народних пісень, тоді як фінальне

святкування всієї громади – це жартівливі, енергійні мелодії. Для музичного супроводу традиційно використовуються народні інструменти такі як сопілка, бандура, цимбали та інші (також може залежати від регіону). Це надає додаткової атмосферності дійству.

Не менш важлива і сценографія постановки, адже саме правильна організація простору на сцені (розташування учасників під час кожного обряду, прорахування переміщень та переходів) надає відповідного візуального впливу на глядача. Вона також допомагає підкреслити важливість події, конкретних персонажів (наречених, сватів, які часто виводяться на передній план). Що стосується об'єктів – реквізиту, декорацій, вони відіграють не менш важливе значення в сценографії постановки. У весільній обрядовості це: весільне гільце, віночки, рушники, коровай, хліб – сіль. Вони надають дійству конкретики, створюючи цілісну картинку.

Для повного розуміння постановки і персонажів, значиму роль відіграють костюми. За допомогою них глядач може не тільки відрізнити героїв, надаючи їм певну рольову характеристику, а й зрозуміти до якого регіону чи конкретної місцевості співвідносити дану постановку. Саме весільний одяг молодих набуває символічного значення. Обов'язковим елементом українського весільного строю є вишиванка – символ чистоти, важливий оберіг та атрибут гордості. А специфічні орнаменти – це як коди, за допомогою яких можна зчитувати регіональну та родову приналежність. Тож це не просто прикраса.

Отже, хореографічні постановки, змістом якого є українське традиційне весілля, це сукупність образів та символів, що трактуються за допомогою рухів, сценічного простору, атрибутів, реквізиту, костюмів, музичного супроводу. Вони можуть відтворити певні ритуальні моменти, та не здатні на передачу цілісного дійства, однак це залежить від майстерності балетмейстера.

2.2. Особливості практичного втілення хореографічної постановки на тему весільної обрядовості

Втілення будь - якої хореографічної композиції вимагає неабияких вмінь та знань від балетмейстера, а втілення постановок на тему весільної обрядовості має свої особливості. Вони пов’язані з етнографічними, художніми, технічними, організаційними аспектами. Розглянемо їх детальніше.

Етнографічні особливості полягають у достовірності обрядів та ритуалів та вмінні адаптувати їх відповідно сценічним вимогам засобами хореографії так, щоб всі дії були точними та зрозумілими.

Першочергова задача постановника, що збирається втілити постановку на дану тему- це збір матеріалу, вивчення весільних обрядів конкретного регіону чи місцевості (танці, ролі, дії, пісні).

Наступна задача – вибір концепції постановки. Мається на увазі автентичний варіант (близький до оригінальних ритуалів) чи стилізований (з художніми доповненнями).

Найважливіша задача що стоїть перед постановником – вибір часових рамок. Так як реальне весілля може тривати до трьох днів, постановнику доводиться скорочувати обряди, обирати ключові епізоди, випускаючи менш важливі чи зображуючи конкретну дію. Це створює певні проблеми в плані достовірного втілення задуму, адже доводиться випускати багато важливих символічно значимих моментів. Та вмілий грамотний постановник може справитись з даною задачею, зберігаючи автентичну структурну форму і не втрачаючи важливих деталей, до того ж оформлюючи в цілісну художню картину.

Не менш важливо підібрати правильні засоби виразності та хореографічну мову, щоб це був не просто набір рухів, а зрозуміла глядачу розповідь. Сюди відноситься: хореографічний текст, відповідні образам

жести, міміка, характер поведінки, положення відповідно інших персонажів, пози, ракурси. Все це має бути точно підібрано і грамотно об’єднано. Наприклад: виведення особи в центр кола чи на передній план свідчить, що персонаж значимий чи головний; характер персонажу чи його дій може розповідати про роль героя в історії, його внесок, наміри; положення та позиції в парі можуть розповідати про характер взаємодії та рівень близькості партнерів і т. д. До речі, положення чи окремі рухи здатні набувати символічного значення в контексті певної дії (вище вже обґрунтовувалось значення малюнку кола, піднятих до гори рук, відділення пари від сім’ї та інші).

Важливо також вміло поєднати театральну дію, хореографію та спів. Хоча пісні виконувані персонажами чи хором не завжди використовуються в таких постановках, якщо ключовою задачею автора являється хореографія. Якщо ж таки використовуються, то для весільної тематики характерні пісні-приспівки, сценки з діалогами, голосіння. Саме хореограф-постановник займається підбором відповідного до свого задуму музичного фольклору. Для постановок на тематику весільної обрядовості характерний супровід народних інструментів – скрипок, бубнів, сопілок. Якщо автор має відповідний досвід, то обробка музики теж за ним. Або ж користується послугами композитора, аранжувальника. Можливі варіанти «живого» виконання або в оркестровій\електронній обробці.

Відповідно, що побудова музичного матеріалу повністю залежна від драматургії і змісту постановки. Кожен весільний обряд буде супроводжуватись музикою, що характеризує його темпове та емоційне наповнення – ліричне чи веселе, активне чи плавне. Так наприклад для обряду сватання, заручин за часту використовували жартівливі композиції – «Ой у вишневому саду», «Ой на горі два дубки», «Старости прийшли» ; для дівич-вечора більш ніжні, ліричні композиції – «Ой не світи місяченьку», «Рости, рости, черемшино» чи інші; обряд благословення виконувався під урочисту,

величну пісню – «Благослови, Боже, нашому роду», «Ой рушничок на щастя, на долю» і т. д. Варто ще зазначити, що для професійних хореографічних постановок характерно використання пісень в обробках відомих композиторів таких як: Миколи Леонтовича, Мирослава Скорика, Григорія Верьовки. Їхні обробки вважаються найбільш вдалими саме для сценічного звучання.

Хореограф-постановник має також продумати сценографію – використання відповідних для композиції декорацій, щоб вдало підкреслити народний колорит, святковий настрій, урочистість дії. Цим характеристикам мають відповідати і правильно підібрані костюми (що вказуватимуть на конкретний регіон, соціальний статус) та реквізит, що відповідатиме реальним ритуальним відповідникам – рушники, коровай, вінки і т. д. Важливо, щоб виконавцям було зручно та безпечно з ним взаємодіяти, а костюм давав можливість легко пересуватись і танцювати. Всі моменти стосовно появи реквізиту на сцені, його передачі героям, винесення зі сцени мають бути злагодженими та продуманими, без обривання сценічної дії. І саме для цього дуже важлива робота з виконавцями. Сюди входить не тільки роздача ролей, а й розподіл додаткових обов'язків, ведення зрозумілого діалогу «постановник – виконавець», донесення хореографом сенсу, ідеї , настрою задуму, навчання хореографії, акторським навичкам і т. д.

І варто зазначити, що в наш час для постановника створено безліч додаткових можливостей щоб створити роботу сучасну, яскраву, динамічну. Це можливо завдяки технічному забезпеченню – використанню проекторів, освітлення, якісного звуку. Однак це не завжди може гарантувати успіх, адже автори мусить розуміти глибинний сенс та ідею задуманого, вдало обрати тему, правильно її трактувати, грамотно та цікаво передати зміст через хореографію, музику, дію, символіку, відповідний настрій.

Отже, для втілення даної теми в хореографії важливо вміти тонко поєднувати народні традиції зі сценічною виразністю. Це можливо завдяки засобам хореографічної виразності, а саме танцювальній пластиці, руху,

міміці. Додаткової правдоподібності та автентичності додають відповідна музика, костюми, декорації і навіть освітлення. Грамотно поєднана сукупність всього цього здатна створити реалістичну неповторну атмосферу справжнього українського весілля.

2.3. Адаптації та найяскравіші приклади постановок

Варто розпочати з того, що постановки на весільну тематику більш поширені у вигляді вокально-хореографічних композицій чи сюїт. Вони зазвичай складаються з послідовних сцен-епізодів, що пов’язані одним сюжетом – весільним обрядом – від заручин \ сватання до проводів молодих \ гулянь. Адаптації весільних обрядів переважно поєднують етнографічну правдивість та художню узагальненість. Більшість професійних та аматорських хореографічних колективів поєднують народні обрядові елементи і сучасну театралізацію, естраду, вокал. Особливо важливу роль у поширенні та популяризації цього напрямку відіграли такі колективи, як Національний гуцульський ансамбль пісні і танцю «Гуцулія», Великий Слобожанський ансамбль пісні і танцю, Національний заслужений академічний ансамбль танцю України імені Павла Вірського, Національний заслужений академічний український народний хор імені Григорія Верьовки та інші. Постановки даних колективів – це яскраві приклади сучасної сценічної адаптації народних весільних обрядів , в яких поєднуються грамотне дослідження фольклорних джерел та професійна майстерність.

Розглянемо та проаналізуємо роботи відомих колективів на весільну тематику більш детально. І варто розпочати з найвідомішого в усій Україні та за її межами колективу - Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України імені Павла Вірського. Балетмейстери даного ансамблю неодноразово звертались до теми весільної обрядовості. У постановках вміло поєднуються театралізація, фольклорна основа та віртуозна техніка. Яскравим прикладом такого поєднання є хореографічна композиція «Весілля». Це найвідоміша інтерпретація українського весілля в народній хореографії. В

драматургії номеру покладено принцип розвитку сюжету – від сватання, благословення, короваю, до веселого гуляння. Масові сцени епізодично змінюються дуетними ліричними епізодами молодих і це створює неабиякий контраст. Також хореографічна мова насичена багатьма малюнками, цікавими переміщеннями, оригінальними та віртуозними рухами. Мінливість настроїв , емоційна насиченість передають всю багатогранність справжнього українського весілля. Основним засобом передачі змісту є танець, в якому трепет та ніжний зв’язок молодих чергується зі жвавістю гостей та шанобливістю батьків. Музичний матеріал побудований на народних мелодіях в оркестровій обробці. Це додає композиції більш урочистого святкового звучання. Сценографія та костюми схожі з народними, однак адаптовані до сучасних сценічних стандартів – яскраві насичені кольори, легші матеріали, вільніший крій для зручного пересування, цікаві орнаменти. Також присутні обов’язкові для весілля символічні елементи – рушник, вінок, коровай.

Цікавою постановкою на дану тематику є хореографічна композиція «Колгоспне весілля» самого Павла Вірського. Ця робота стала синтезом народної весільної традиції та впливу радянської епохи, адже постановку було втілено у післявоєнний період і підпорядковано певним тогочасним вимогам. Цей номер увійшов до репертуару ансамблю і піддавався подальшим інтерпретаціям, однак за задумом автора основна ідея, що, в принципі, залишилось незмінним, полягала у постановці весільного обряду в сільському середовищі в колгоспну добу. Традиційні весільні пісні, танці, музика, обряди вміло поєднались з тогочасною дійсністю, символізуючи простоту та працьовитість робочого класу, що в нелегких умовах зберігає свій оптимізм, життєрадісність, поетичність. Постановка вирізняється чіткою драматургічною побудовою, наявністю сольних та масових партій, цікавою танцювальною лексикою, в якій явно простежується стилізація народних рухів, масштабністю та ансамблевістю окремих епізодів, насиченою

динамікою дійства. Тож можна сказати, що постановка «Колгоспне весілля» – символ єдності старовинних звичаїв та соціальних реалій.

На базі цього ж таки колективу було створено чудову постановку «Український весільний танець» відомим балетмейстером та педагогом Кімом Василенко, що являється ідейним послідовником творчості Павла Вірського.

Його адаптація весільного обряду полягає у більш широкому та детальному відтворенні ритуалів, а саме: сватання, викупу, благословення, весільної ходи, танку молодих, масовому гулянні. Сенс полягав не лише в демонстрації звичаїв та урочистості свята, а й у єдності громади, що підтримує створення нової родини. Сама композиція має атмосферу традиційного сільського весілля. Цікавою особливістю даної постановки є те, що використовуються стилістичні особливості хореографії різних регіонів, але одночасно з цим вона узагальнюється (зустрічаються рухи метелиці, коломийки, гопака, традиційні народні рухи, парні танці). Індивідуальної пластичної характеристики набуває кожен образ серед яких окрім молодих, батьків, гостей, сватів, ще й дружки та музики. Дану постановку можна сміливо назвати цінним хореографічним зразком культурних традицій нашого народу в поєднанні з видовищністю та яскравою танцювальною лексикою.

Перлиною танцювальної весільної обрядовості карпатського краю є постановка «Гуцульське весілля» Національного гуцульського ансамблю пісні і танцю «Гуцулія», головним балетмейстером і постановником якого був Федір Стратійчук. Ця постановка – візитівка ансамблю, а також одна з найвідоміших інтерпретацій весільного регіонального обряду. Автор переосмислив автентичні весільні традиції Гуцульщини і вдало втілив їх у сценічній формі – використав епізоди знайомства, сватання, обряди благословення, короваю, масових забав, сольні епізоди. Він зумів передати щирість, енергійність, поетичність , єдність місцевої громади. В постановці було використано характерні для регіону танці: «Аркан», «Гуцулка», «Коломийка», «Кривий танець». Танцювальна лексика вирізняється своїм

запалом, енергійністю, насиченістю, технічністю. Характерною для гуцульського краю є музика з використанням трембіти, цимбалів, скрипки, флояри. Особливої виразності дійству додають ще й традиційні гуцульські костюми. Тож узагальнимо, що постановка «Гуцульське весілля» є втіленням єдності народних традицій, музики, темпераменту та хореографії гуцульського краю.

Наймонументальнішою постановкою на весільну тематику є хореографічно-музична композиція «Українське весілля» Національного заслуженого академічного українського народного хору імені Григорія Верьовки. Це достатньо давня робота, адже за її втілення сам Григорій Верьовка взявся ще в 1950 роках, уклавши музичну частину і керуючи її виконанням. А сценічно-хореографічним втіленням займалась балетмейстер Галина Калачова разом з Костянтином Балабаном. Це грандіозна постановка, що відтворювала весь традиційний весільний цикл у формі сценічної вистави – сватання, дівич-вечір, благословення, коровай, викуп, вінчання, застілля, забави. Весілля зображується як свято любові, надії на щасливе життя. «Українське весілля» - це велика вокально-хореографічна композиція в якій міцно поєднані спів, музика, танець та обряд. Все настільки грамотно поєднано, що не відчуваються ніяких смислових розривів між епізодами. Хоровий спів плавно перетікає у танець, той в свою чергу поєднується з театралізацією та виконанням обряду і все це відбувається на фоні народних весільних композицій в обробці Григорія Верьовки, що мав хист простій мелодії надати грандіозної оркестрової масштабності. Щодо хореографії, то вона базується на лексиці українських регіонів, окремих областей; переважають масові багатопланові насичені малюнками танці, хороводи, колові та парні танці. Сценографія наближена до подвір’я, на якому грають весілля, а костюми передають колоритність традиційного строю різних регіонів України, їхню стильову різноманітність. Тож дана постановка – приклад етнографічно точної і досконалої реконструкції народного весілля.

Ще одна яскрава і досить відома вокально-хореографічна композиція на весільну тематику – «Буде весілля» Великого академічного Слобожанського ансамблю пісні і танцю у авторстві Бориса Колногузенка. Ця постановка являється однією з візитних робіт колективу і всього Слобожанського краю, втілюючи в собі основні стилістичні риси регіону. Легкий гумор, лірика, жартівливість, народний колорит – все це додає композиції особливої індивідуальності серед схожих за тематикою робіт.

Сама постановка розпочинається з дівочого хороводу з віночками – прикрашання гільця – дуже спокійна за темпо-ритмікою частина, ніжна, лірична, демонструє справжню дівочу стриманість та красу. Вона змінюється активним виходом парубків, що вийшли на гуляння. Сильні, дужі, активні, вони вміло витанцьовують перед дівчатами, а тоді обирають і собі дівчину до вподоби. Епізод закінчується тим, що на передній план виходить головна пара, а всі інші розходяться хто куди. Дівчина дуже тендітна та цнотлива, справжня українська красуня, тому парубку важко встояти перед нею. Він підступається до неї як тільки може. Раптом виходить мати дівчини. Вона свариться та намагається закликати її додому. Далі приєднується і батько. В гумористично-жартівливій короткій сценці вони намагаються розділити закоханих, однак згадуючи як самі раніше були молодими дещо заспокоюються і починають знайомитись. Далі йде епізод танцю дружб – двох вмілих віртуозних хлопців, який змінюється танком батька та матері. На протязі усіх хореографічно-пантомімних сценок на задньому плані постійно залишаються гості, що спостерігають за дією. Номер завершується запальними енергійними веселими танцями як підтвердження того, що весіллю бути. Домовленість з боку усіх сторін укладено.

Дана хореографічна композиція як живий творчий продукт - цікава, з тонким українським гумором, вміло продумані персонажі, їх роль, переходи, насичені малюнки, яскраві костюми, без сценографічного та театрального навантаження, тільки танець, дія та чудовий настрій.

Цікавою інтерпретацією весільної теми в закарпатському фольклорі є постановка «Свадьба» або «Закарпатське весілля» у виконанні Закарпатського народного ансамблю пісні і танцю «Лісоруби» , постановник Мирон Герман, хоча дехто приписує авторство Василю Керечанину, художньому керівнику ансамблю. В постановці зображується традиційне закарпатське весілля з притаманним йому колоритом, енергією, гумором, характером мешканців карпатських селищ. Відчутна різниця з постановками Центрального регіону, адже акцент робиться на гуртовому святкуванні.

Хореографічна композиція має чітку структуру з послідовності весільних обрядів: збори молодих, сватання – жартівливий настрій, парні танці; ліричний епізод благословення з додаванням вокальних вставок; весільна ритмічна хода з музикою та співами; весільні масові забави і спільний хоровод – символ єдності громади і створення нової сім'ї. Музика до композиції побудована на народних закарпатських мелодія. За часту в живому виконанні. Костюми належать до гуцульських та бойківських строїв, а сценографія оформлена під сільське подвір'я, що додає особливого народного колориту.

І на останок розглянемо народно-сценічну композицію «Весілля на Опіллі» Олександра Заставного, створену на базі Зразкового аматорського ансамблю танцю «Дивоцвіт», Бурштинська громада (Івано-Франківська область). Дана постановка являється яскравим прикладом демонстрації весільних традиції в опільському варіанті (території між Поділлям і Галичиною). В принципі структура подібна схожим за тематикою постановкам – прощання молодої з дівоцтвом, сватання, благословення, весільна хода, веселі весільні забави – спільний танець двох родів і величний та спокійний фінал. Варто зауважити, що хореографічний текс номеру не настільки насичений та віртуозний як у професійних колективів, однак він дуже цікавий та змістовний. Музика – обробка народних опільських мелодій у оркестровому

виконанні. Сценографія мінімальна та це не впливає на загальне сприйняття композиції, адже в ній головне зміст, а не видовищність.

Отже, з кількості постановок і зацікавленості балетмейстерів, хореографів темою весільної обрядовості можна сказати, що вона є надзвичайно актуальною і з роками не втрачає свого потенціалу, навпаки, постановки збагачуються новими засобами, інтерпретуються більш сучасно , креативно, масово, видовищно.

Висновки до Розділу ІІ

В другому розділі було розглянуто втілення народної весільної обрядовості в хореографічному мистецтві, а саме виразні засоби хореографічного мистецтва, за допомогою яких вмілі «майстри сцени» - балетмейстери втілюють свої задуми, розробки на дану тему в життя.

З опрацьованої інформації стало зрозуміло, як саме відбувається постановчий процес весілля, які саме є етапи підготовки до безпосереднього сценічного втілення і виявилось, що це надзвичайно складний багатошаровий процес. Це перш за все теоретичне дослідження, а деякі балетмейстери навіть самостійно проводили етнографічні дослідження, відвідували конкретні села, збирали інформацію не тільки стосовно танців та музики. Увага приділялась всім деталям – особливостям проведення ритуалів, ролям та значенням осіб, реквізитним елементам, будові костюмів (зверталась увага навіть на вишивку), словесним елементам – віршам, примовкам, вигукам та багато іншого. Достовірність дуже важлива для сценічного втілення. Це демонструє професійний підхід балетмейстера. До речі такого підходу стараються дотримуватись не тільки постановники з професійних колективів, а також аматори.

Було також досліджено і проаналізовано сценічні адаптації постановок на весільну тематику. Це роботи таких хореографічних «вершин» як Павла Вірського, Бориса Колногузенка, Григорія Верьовки разом із Галиною Калачовою та Костянтином Балабаном, Мирона Германа, Федора Стратійчука та інших. Їхні роботи - найкращі зразки хореографічного мистецтва – чіткі, грунтовні, достовірні, послідовні, видовищні, грандіозні.

ВИСНОВКИ

Отже, в ході дослідження було проведено ґрунтовний аналіз з теми весільної обрядовості. Виявилось що це дуже поширена тема в хореографічному мистецтві, так як це частинка української традиційної культури, символ народної єдності.

В першому розділі описано роль весільного обряду, що включає родинне, соціальне, суспільне, духовне, художньо-мистецьке значення, а також для збереження національної ідентичності. Розглянуто загальну структуру весільного обряду, що включає такі цикли як перед весільний, весільний та після весільний і детально їх описано; особливості проведення ритуалів, символіку та значення дій, речей для учасників дійства і загалом. Аналіз наукової та етнографічної літератури було проведено на прикладі розгляду найбільш цікавих і ґрунтовних з даної теми досліджень. Також додано практичний висновок - головні підходи, приклади ключових тем, прогалини в дослідженні, пропозиції для майбутніх дослідників.

В другому розділі було розглянуто як саме розкриваються образи притаманні даній темі за допомогою засобів хореографії: хореографічної лексики, музичного супроводу, костюмів, сценографії. З’ясовано, що грамотне сценічне втілення весільного обряду потребує комплексного підходу і неабияких вмінь та знань балетмейстера. Також приділено увагу аналізу особливостей практичного втілення хореографічної постановки, а саме з якими задачами та проблемами в ході створення постановки на тему весільної обрядовості стикається балетмейстер.

Детально було проаналізовано адаптації та найяскравіші приклади постановок, хореографічних композицій професійних та аматорських колективів різних регіонів. В ході аналізу виявлено, що успішне поєднання традиційного фольклору та сучасних виражальних засобів дає можливість не тільки зберігати народну спадщину, а й надавати їй нових інтерпретацій.

ТВОРЧИЙ ПРОЄКТ

РОЗДІЛ 1. КОМПОЗИЦІЙНИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

1.1. Основні характеристики хореографічного твору

Тема: збереження та ретрансляція традиційної весільної обрядовості.

Ідея: зберегти та популяризувати традиції українського народу.

Вид: народно -сценічний танець.

Жанр: ліричний.

Форма: хореографічна композиція.

Час дії: XIX століття.

Пора року: кінець літа - початок осені (подія відбувається коли завершуються польові роботи, та всі мають змогу святкувати весілля).

Період доби: святкування триває три дні.

Місце дії:

- **Країна:** Україна.
- **Регіон:** Центральна Україна, Київська область, Бориспільський район.
- **Населений пункт:** село Андріївка.
- **Локації весільного проведення:** 1 частина дії відбувається в будинку; 2-3 частини дійства - на вулиці.

1.2.Дійові особи та їхня стисла характеристика

Наречена - яскрава та харизматична дівчина, випромінює внутрішню гідність, хоча як і кожна дівчина, що виходить заміж, поводиться сором’язливо, а часом грайливо та кокетливо. Вона являється символом справжньої дівочої краси та чистоти. Рухи молодиці пружні та енергійні, однак зберігають жіночність, кожен крок нагадує рух до нового життя, у погляді та жестах – сум від прощання з дівоцтвом, родиною і разом з тим неймовірна радість від передчуття щасливого майбутнього.

Наречений- поважний статний гордовитий парубок. Можливо він і відчуває внутрішнє збентеження майбутніми змінами, однак повний

впевненості в своєму виборі, щирості в своїх намірах. Своїми здібностями та козацькою вдачою здобув повагу до себе. Його рухи уособлюють справжню чоловічу силу – жваві, енергійні, по молодечому запальні і одночасно з тим передають урочистість моменту.

Подружки нареченої- (15 осіб) тендітні веселі дівчата, жваві та грайливі. Радо підтримують свою подругу, допомагають їй, створюють відповідну святкову атмосферу. Їхні рухи, жести, міміка легкі, урочисті, злагоджені.

Друзі нареченого- (6 осіб) статні веселі парубки, надійна опора для свого товариша. Вони створюють атмосферу гідної молодечої спільноти, в якій панує енергія, чоловіча підтримка та злагодженість. Їхні рухи сильні, урочисті, інколи з гумором, а часом з щирим дружнім суперництвом.

1.3.Лібрето

З самого ранку у оселі молодої панує святковий настрій. Відбувається активна підготовка до весілля. До вітальні заходять подружки нареченої. Починають веселитися, водити хороводи та танцювати. Будинок наповнюється сміхом, жартами та співами. Подруги допомагають нареченій прикрашати гільце різними квітами, колоссям, стрічками та свічкою. В атмосфері панують аромати духмяних трав.

Після цього вони роблять для нареченої гарний вінок. Кожна із подружок по черзі передає його по колу та вплітає квіти, колосся і різнобарвні стрічки, що є символом дівочої краси, щастя, достатку. Після того як вінок був готовий дві дівчини одягають його на голову нареченій. Це дуже ніжний та чутливий момент. Однак танці та веселощі продовжуються, а з ними швидко минає день. Починає вечоріти і дівчата розходяться на відпочинок.

Наступає ранок. Прокидається подружка нареченої і виходить на подвір’я. Раптом на ганок забігають хлопці – друзі молодого і безпосередньо сам наречений. Під гучну музику та співи розпочинаються запальні танці. Всі бадьорі та жваві, з піднесеним святковим настроєм. На їхній танець із хати

вибігають подружки з нареченою. Хлопці кружляють з дівчатами у веселому танку, чутно сміх та жарти. Молодий ніжно бере тендітну руку молодої, а хлопці дівчат, що їм довподоби. Увесь гурт продовжує гучне святкування аж до пізнього вечора.

Третій день розпочинається з вінчання. Після обряду із церкви виходять щасливі молодята. Їх супроводжують друзі. Молоді зупиняються, повертаються один до одного тримаються за руки дивляться один на одного і радіють, що стали чоловіком та дружиною. Їхні друзі беруться за руки і водять хоровод. Гості стають півколом, а молоді виходять на середину. Вони починають свій перший весільний танок. Згодом приєднуються усі гості свята і починають радісно танцювати. Весілля триває, а з ним зароджується нова міцна родина.

1.4.Розгорнутий зміст

Частина 1. Весільне гільце.

Настав ранок. Нарешті прийшов передостанній день перед весіллям, який молода проводить в ролі вільної дівчини. Він сповнений таїнства і символізму, легкого суму і передчуття змін.

До головної героїні сходяться в гості подруги, близько 15 чоловік. Дівчата заходять до гостини, щоб розпочати підготовку до весілля. Вона заключається в прикрашанні обрядового гільця різнобарвними квітами, стрічками, колоссям і свічкою. Окрім того дівчата готують для подруги важливий дарунок – плетений з духмяних трав віночок, прикрашений ніжними квітами та колоссям. Цей вінок не просто гарний аксесуар, а символ на щастя та достаток молодих у майбутньому. І гільце, і віночок – важливі обереги для нареченої, що уособлюють її дівочу чистоту.

У домі панує атмосфера спокою, легкого суму. Однак дівчата підбадьорюють подругу спокійними танцями – хороводами, тихими піснями, жартами, заспокійливими розмовами, забираючи разом з ними всю її тривогу та хвилювання. З приємною компанією день проходить надзвичайно швидко,

тож з приходом вечора подруги розходяться на відпочинок. А наречена поринає у свої роздуми, готуючись до найголовнішого дня у своєму житті.

Частина 2. Вихід хлопців.

Наступного ранку подруга нареченої виходить на подвір'я. Вона гукає її та інших дівчат . Наречена просто сяє щастям як те світле ранкове сонечко – в очах блиск, а на серці хвилююче передчуття.

Дзвінко лунає музика. То вже молодий в компанії хлопців прийшов до нареченої. Веселий гурт парубків вітається з дівчатами і заохочує до танцю. Всі в чудовому піднесеному настрої, тож гуляння починається вже на подвір'ї. Розпочинається таке собі дружнє змагання – хлопці демонструють своє завзяття, силу, спритність та майстерність, а дівчата легкість, граційність рухів та не менш запальну вдачу. Наречені також стараються не відставати від друзів, кружляючи у веселому танку. Вони молоді та щасливі, закохані та вдячні долі за такий безцінний дарунок. Попереду у них самий відповідальний момент і молодята готові. А вірні друзі завжди раді їх підтримати. Святкування з танцями продовжуються до самого вечора, допоки всі поступово не розходяться.

Частина 3. Вінчання та весільні гуляння.

Настав день найурочистішого моменту – обряду вінчання. Сам Бог поєднує серця закоханих.

Наречений та наречена виходять з церкви вже повінчаними. Їх зустрічають щасливі та усміхнені обличчя рідних, друзів та односельчан. Всі веселим гуртом вирушають додому, щоб відсвяткувати цей щасливий момент. Для них це був перший великий крок до самостійного життя. Вся ця радість та ейфорія вилилась у безперервний потік пісень, танців, хороводів, ігор.

Весілля – це найпрекрасніше свято єднання не тільки двох закоханих сердець, а усієї громади, що щиро підтримує та радіє щастю молодих. Всі втомлені, але неймовірно задоволені.

1.5.Драматургія

Експозиція – на сцену виходять дівчата – наречена разом з подругами. Вони прикрашають гільце, плетуть вінок і водять хороводи.

Зав'язка – вибігає дівчина **-** подруга нареченої. Вона спостерігає як на сцену виходять хлопці – наречений разом зі своїми друзями. Вони у веселому піднесеному настрої починають жваво витанцьовувати. В цей час вибігають дівчата і приєднуються до парубків. Всі виконавці кружляють разом у жвавому танку, моментами танцюючи почергово – ніби по дружньому змагаючись.

Розвиток дії – на початку третьої частини під повільну музику та церковні передзвони на сцену виходять молодята, що вже повінчалися. До них приєднуються усі інші виконавці. Гості вітають новостворену родину.

Кульмінація – Розпочинається масове святкування весілля. Гості створюють уявне обрамлення ,підсилюючи урочистість свята, а пара виходить і танцює на передньому плані. Це момент найвищого емоційного напруження, енергійний, запальний.

Розв'язка – Швидкий темп мелодії підхоплює всіх в танець – пара приєднується до гостей. Усі учасники створюють відчуття єдиного цілого. Цей епізод сповнений життєрадісності, святковості, гармонії. Завершальна поза стає фінальною крапкою, що підсумовує вміст постановки, залишаючи світле відчуття.

1.6.Музичний аналіз

Хореографічна композиція «Як весілля гуляли».

Обрядове весілля супроводжується фонограмним матеріалом фрагментів оригінальних творів українських композиторів у виконані Національного оркестру народних інструментів України п/к В. Гуцала.

Композиція складається із 3 частин.

Загальна тривалість фонограми всієї 7хв.06 с.

Загальна кількість тактів - 196.

Частина 1.

Перша музична частина збігається з експозицією та зав'язкою.

Загальна кількість тактів – 50 т. + 4 т. вступ.

Загальна тривалість епізоду - 2 хв.30 с.

Музичний розмір:3/4

Темп- Largo (повільний темп)

Лад- мінорний

Динаміка- від піано до мецо піано.

Форма- репризна (повторення музичного фрагменту)

Вступ (00:00-00:14) 4 такти у виконані флейти з підкріпленням струнної групи.

Продовження 1частини - основна тема (00:15-01:23).

Чотирьохтактова фраза проходе у розвитку за рахунок виконання різними групами оркестру поступово ускладнюючи фактуру (з додаванням допоміжних голосів) посилюючі динаміку незначним темповим рухом.

Далі проходе 2 тема - (01:24-01:45) - 8 т. струнних інструментів і 8 т. духових, з більшим рухом додаючи мелодії розвитку.

Знову іде проведення основної теми з накладенням звучання другої теми, з подальшим уповільненням темпу і затиханням. (01:46-02:30).

Частина 2.

Загальна кількість -105 тактів

Загальна тривалість епізоду - 2 хв.30 с.

Музичний розмір: 2/4.

Темп- Allegro-(швидкий темп)

Лад – мажорний.

Динаміка- mf-f.

Форма- репризна.

Вступ (02:30-02:39) – мелодична фігурація флейти в повільному темпі.

Основна тема (02:40-03:16) Розвиток проходить на протязі шести проведень за рахунок перенесення цієї теми (8 тактів) до різних груп оркестру.

Далі іде варіаційний розвиток основної теми у мажорі чотири рази (03:17-03:40).

Тема змінюється на проведення групи сопілок і звучить до кінця частини.

Музичний розмір фрагменту – 6/8. Динаміка піано (03:40-04:05).

Перехід до 3 частини – звучання натуральних церковних дзвонів (04:08-04:20).

Частина 3.

Загальна кількість- 162 такти.

Загальна тривалість - 5 хв.32 с.

Музичний розмір: 2/4.

Темп- від стриманого до швидкого.

Лад- мажорний.

Динаміка- від піано до форте.

Вступ (04:21-04:53). Темп повільний, повтор шість разів 2-х тактової фрази у оркестра з сольними цимбалами, з частковою імітацією дзвонів у оркестра.

Далі проходе основне проведення теми з поступовим розвитком (04:54-06:45) 32 такти, який проходить за рахунок поступового ускладнення оркестрової фактури і темпу. З наступного проведення (05:34) темп різко збільшується і до фіналу (07:06) доходить до дуже стрімкого.

1.7.Костюми (зображення та опис)

Мал.1 Наречена [26].

Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/7318418136893673/ (дата звернення: 01.11.2025).

Костюм нареченої (мал.1):

Зачіска - одна заплетена коса в яку вплетені стрічки. На голові дівчини одягнутий вінок, прикрашений різними квітами та стрічками.

На шиї – багатошарові червоні коралі, намиста-пацьорки з різнокольорових намистин та дукач – велика монета - підвіска

Біла святкова сорочка, довга, вишита вручну, лляна чи конопляна. Вишивка червоно-чорна гладдю чи хрестиком. Місце вишивки – на рукавах, на нагрудній частині. Рукава зібрані у збірку зверху і знизу.

Поверх сорочки одягнута приталена безрукавка темно-червоного кольору – керсетка, оздоблена вишивкою та гудзиками, підперезена вишитим рушником.

Знизу - плахта з геометричним орнаментом, червона чи бордова з вкрапленнями жовтого, зеленого. Попередниця синього кольору з вишивкою по подолу.

На ногах червоні шкіряні чоботи.

Мал.2 Наречений [27].

Режим доступу: https://share.google/images/yVbsaMX9lDbIqVWW1 (дата звернення: 01.11.2025).

Костюм нареченого чоловіка (мал.2):

На голові - сіра шапка - кожуханка.

Одягнутий у білу святкову вишиту сорочку вільного крою з широкими рукавами і манжетами, оздоблена червоно-чорними візерунком. Верхня частина сорочки має комірець, манжети оздоблені вишивкою.

Поверх сорочки одягнутий верхній одяг - жупан.

Знизу - червоні шаровари підперезані на поясі крайкою.

Взутий в шкіряні чоботи червоного кольору.

Мал.3 Вбрання подружок нареченої [7].

Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/93379392273192891/visual-search/?cropSource=5&rs=pin (дата звернення: 01.11.2025).

Подружки нареченої (15 осіб):

Головний убір – вінок, оздоблений різноманітними квітами та довгими стрічками. Зачіска – заплетена коса.

На шиї – намисто або пацьорки (скромніше ніж у нареченої).

Сорочка довга, оздоблена синьою або зеленою вишивкою з квітковими мотивами. Рукави зібрані збіркою, поверх манжету вишивках в тих же кольорах.

Керсетка темно - зеленого кольору, оздоблена скромним візерунком по низу.

Знизу - плахта того ж кольору що і керсетка, а поверх запаска синього кольору без вишивки. Підперезана крайкою.

Взуття – шкіряні чоботи чорного кольору.

Мал.4 Вбрання друзів нареченого [6].

Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/177962622770182929/ (дата звернення: 01.11.2025).

Друзі нареченого (6 осіб):

На голові - сіра шапка - кожуханка.

Одягнуті у білу вишиту сорочку вільного крою, оздоблену червоно-чорним візерунком. Верхня частина сорочки завужена до шиї та на рукавах манжети, оздоблені вишивкою. Поверх сорочки - верхній одяг - жупан.

Знизу - сині шаровари, підв’язані на поясі крайкою.

Взуття - шкіряні чоботи червоного кольору.

1.8.Реквізит (зображення та опис)

Мал.5. Весільне гільце [8].

Режим доступу: https://pin.it/4fjmd7LMZ (дата звернення: 01.11.2025).

За гільце служить маленька зрубана ялинка, прикрашена квітами з кольорового паперу, а також яскравими коротенькими стрічками, свічка, що кріпиться на верхівку ялинки та пшеничне колосся.

1.9. Світлова партитура

(00:00-00:14) - сцена темна.

(00:14-01:23) - сцена починає поступово освітлюватись, але залишається приглушеною.

(01:23-02:21) – у верхній частині поступово вмикається освітлення – софіти жовтого та білого кольорів.

(02:21-02:30) - поступово йде затемнення всієї сцени.

(02:30-02:40) - сцена починає освітлюватися прожекторами доріжкою.

(02:40-03:40) - основне світло жовтого кольору поступово переходить на всю сцену.

(03:40-04:05) - основне світло починає поступово затемнюватися до повної темряви.

(04:05-04:23) – у правому задньому куті сцени вмикається прожектор жовтого освітлення. Світло просувається за виконавцями.

(04:23-04:54) - основне світло поступово стає білого кольору.

(04:54-07:06) – максимальне освітлення сцени білими та жовтими софітами та прожекторами.

РОЗДІЛ 2. ПОСТАНОВЧИЙ ПЛАН ХОРЕОГРАФІЧНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

Умовні позначення:

 -наречена;

 - наречений;

 - дівчина;

 - хлопець;

 чи - зображення дівчини чи хлопця після переміщення на конкретному місці;

 - рух у парі;

 - напрямок руху;

 - рух навколо себе чи по колу;

 - обрядове гільце (тільки в першій частині).

Опис 1 частини

Тривалість – 2 хв. 30 с. (50 т.)

Музичний розмір – 3/4.

Рисунок	Такти	Анотація до дії
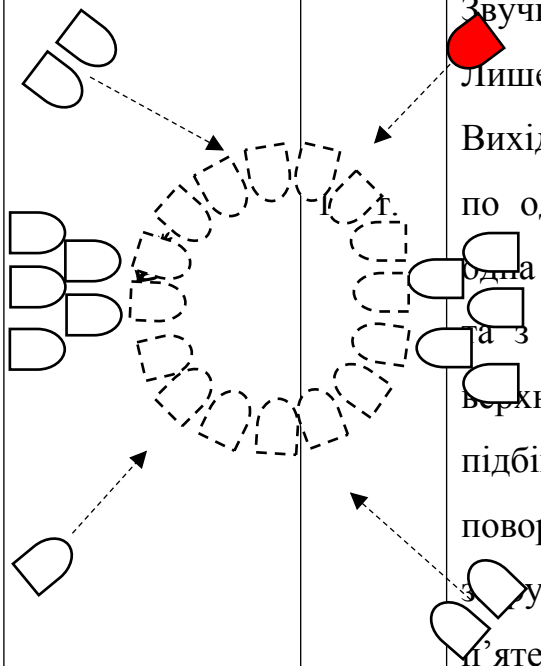 Мал. 1	1 – 1.	Звучить вступна частина, на сцені немає нікого. Лише стоїть по центру обрядове гільце. Вихід дівчат усі разом з різних куліс: дівчата, які по одному вибігають бігунцем та оббігають одна одну (це дівчина з правої верхньої куліси та з нижньої ліво); інші дівчата - по двоє з верхньої лівої куліси та нижньої правої – підбігають до деревця, виконують 2 тинки, поворот, і оббігають парами по колу тримаючись за руки; дівчата з центрових куліс виходять по п’ятеро звичайним кроком одна за одною і стають навколо деревця.

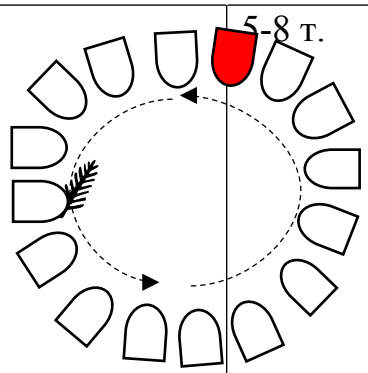 Мал.2	5-8 т.	Всі дівчата рухаються про колу звичайними кроками з доворотами корпуса та роботою рук (знизу через другу вгору і звідти знову вниз).
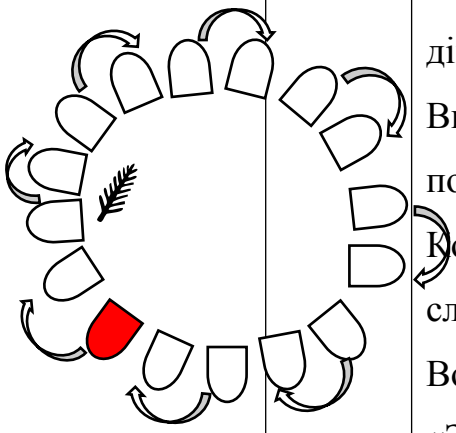 Мал.3	9т.	Стоячи на одному місці, спиною до гільця, одні дівчата крутяться на місці, а інші їх оббігають. Використано комбінацію рухів із відомої постановки «Закликання весни» постановник Б. Колногузенко. Джерела : Академічний слобожанський ансамбль пісні та танцю Вокально-хореографічна композиція «Закликання весни» https://www.youtube.com/watch?v=XAYiLdpSFrU
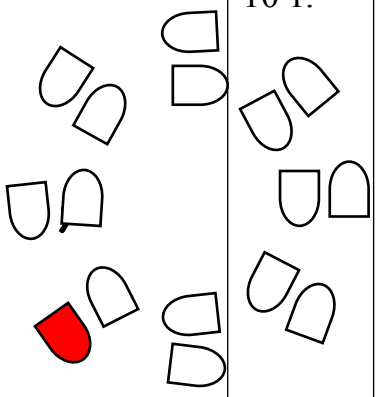 Мал.4	10 т.	Виконують рух вгору-вниз почергово ,відповідно рука підіймається вгору і вниз. Використано комбінацію рухів із відомої постановки «Закликання весни» постановник Б. Колногузенко. Джерела : Академічний слобожанський ансамбль пісні та танцю Вокально-хореографічна композиція «Закликання весни» https://www.youtube.com/watch?v=XAYiLdpSFrU

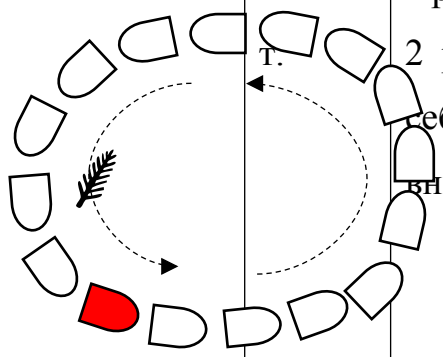 Мал.5	1 1 - 1 2 т.	Просуваються по колу, виконуючи комбінацію: 2 рази – па-де-баск нагору і доворот навколо себе, руки підіймаються за голову і опускаються вниз.
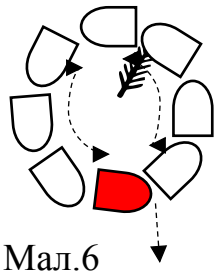 Мал.6	1 3 - 1 4 т. 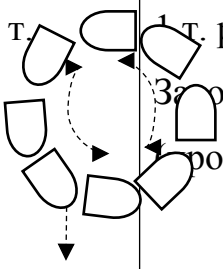 1 5 - 1 7 т.	1 т.- рухаються звичайними кроками вперед; 1 т. рухаються звичайними кроками назад; За ходять на два кола звичайними кроками (прохідні) і виходять на дві колони.
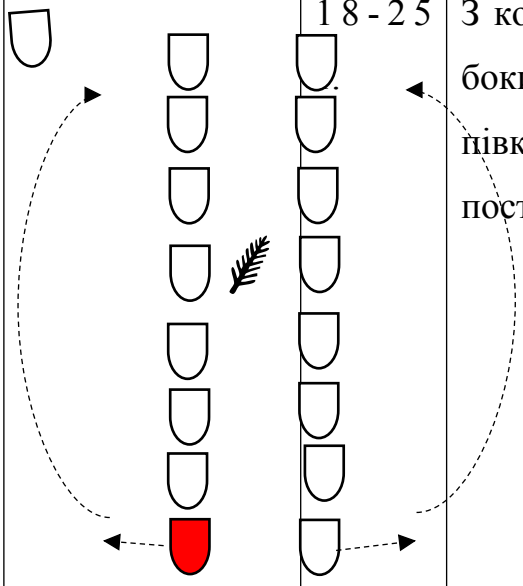 Мал.7	1 8 - 2 5 т.	З колон дівчата попарно розкручуються в різні боки і розходяться на наступний малюнок – півколо. Дівчата, що не розкручуються поступово підходять вперед.

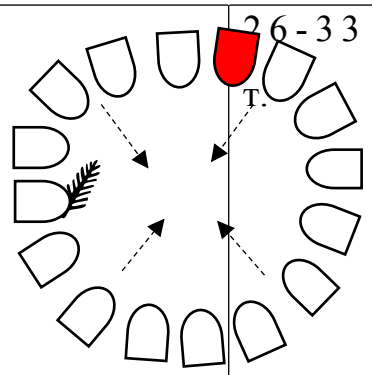 Мал.8	26 - 33 т.	З півкола дівчата підходять до гільця в коло. Вони прикрашають його стрічками, плетуть віночки і одягають обрядовий віночок нареченій на голову.
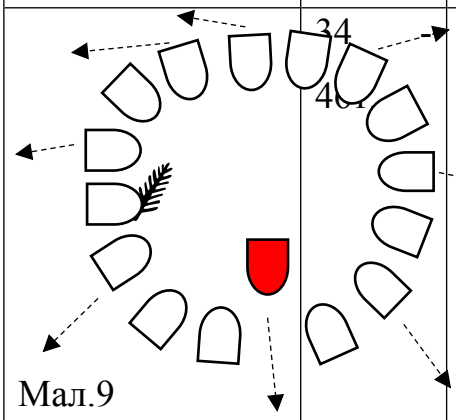 Мал.9	34 - 46 т.	З кола дівчата по черзі на музичні акценти розкручуються у різні боки та починають імпровізувати. Поступово починають виходити по черзі за куліси. Наречена виходить вперед, теж імпровізує, взаємодіє з дівчатами.
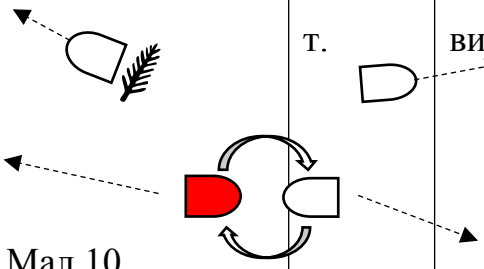 Мал.10	47 - 50 т.	Попрощавшись з дівчатами наречена теж виходить за куліси.

Опис 2 частини

Тривалість – 2 хв. 30 с. (105 т.)

Музичний розмір – 2/4 і 6/8.

Рисунок	Такти	Анотація до дії

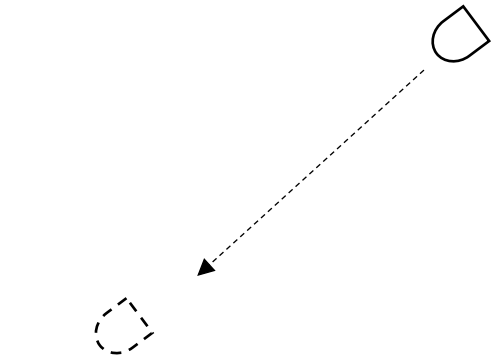 Мал. 1	1-2 т. 3-4 т. 5-8 т.	На початок мелодії, що є вступом під звуки флейти з правої верхньої куліси звичайним швидким бігом рухається дівчинка в напрямку нижньої лівої куліси. Виконує 2 шене (руки за головою). Робить один па-де-баск в оберті, один оберт з руками в першій позиції і стає в позу IV arabesque.
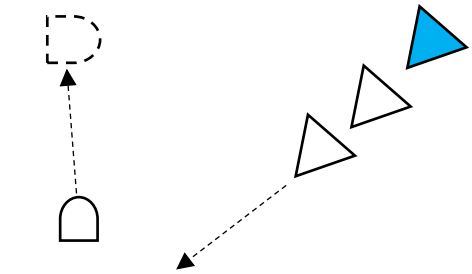 Мал. 2	9-12 т.	Звичайними швидкими кроками переміщується до лівої верхньої куліси. Одночасно з цим з правої верхньої куліси вибігають хлопці по діагоналі.
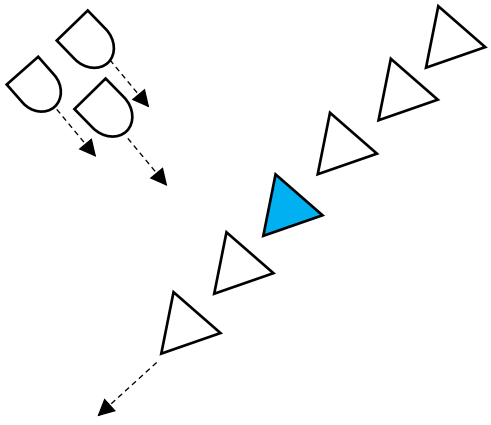 Мал. 3	13-16 т.	З лівої верхньої куліси з’являються ще дві дівчинки. Вони всі разом виконують 4 па-де-баски з невеличким просуванням вперед. Хлопці продовжують вибігати всі на сцену (всього 6 чоловік).

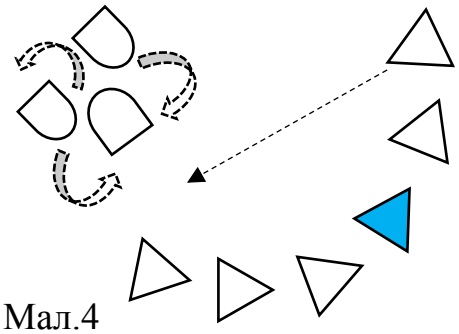 Мал.4	17-20 т.	Хлопці продовжують рухатись один за одним через невеличке коло. Дівчата міняються місцями через упадання з доворотом.
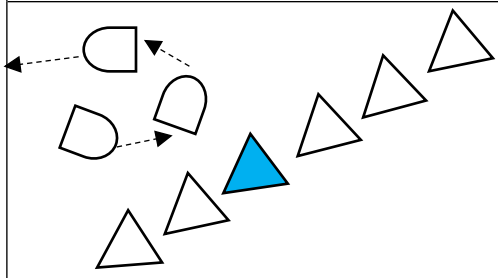 Мал.5	21-24 т.	Хлопці вибудовують діагональ. Дівчата вибігають одна за одною за кулісу.
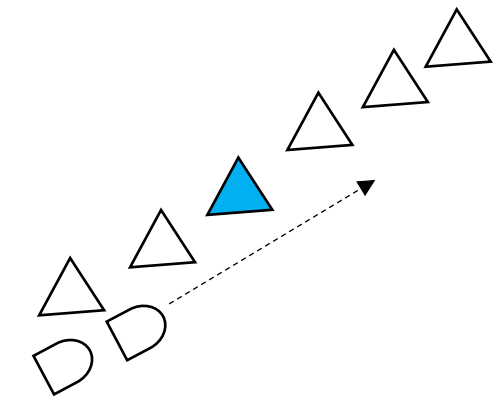 Мал.6	25-28 т.	На сцену з лівої нижньої куліси вибігають по діагоналі дівчата, рухаючись вздовж хлопців бігунцем.
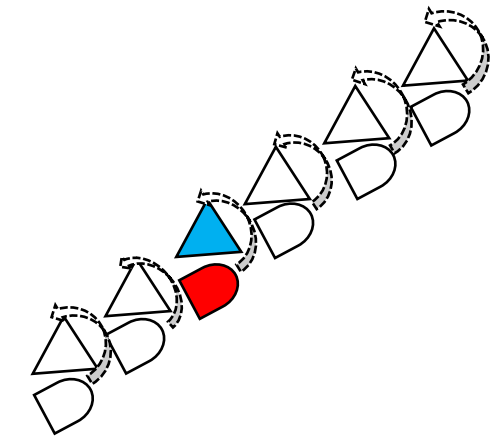 Мал.7	29-30 т.	Кожна дівчина оббігає навколо свого партнера звичайним бігом. Ліва рука на грудях, права опущена донизу.

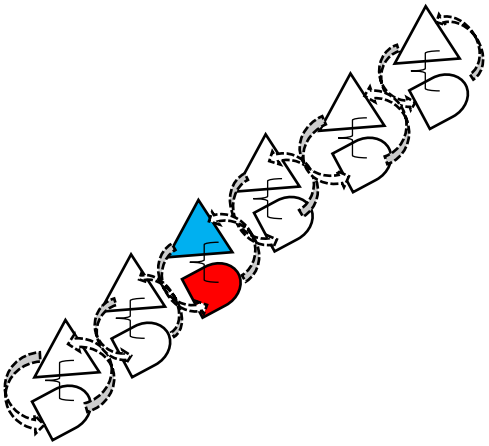 Мал.8	31-32 т.	Швидким бігом майже на місці, пари повертаються навколо своєї осі низько схиливши вперед корпус.
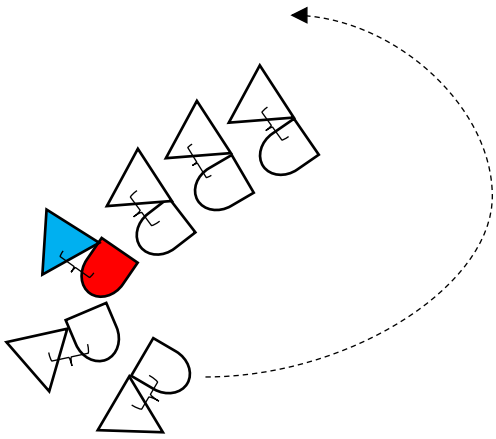 Мал.9	33-36 т.	З діагоналі починають бігти по колу парами.
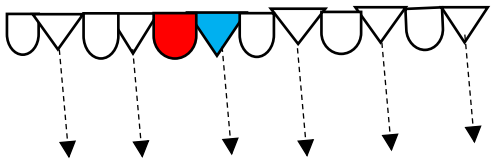 Мал.10	37-40 т. 41-44 т.	Прибігають на одну спільну лінію на задньому плані. Хлопці вибігають вперед на свою комбінацію, дівчата залишаються на задньому плані, виконують невеличку комбінацію на місті – оберт в один та інший бік з розкриттям рук через 1 поз. в 2 і 3 поз.

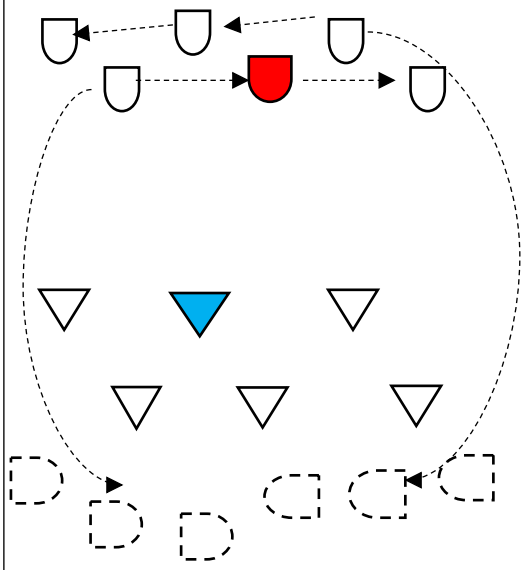 Мал.11	45-56 т.	Хлопці виконують комбінацію і сідають в коліно, запрошуючи дівчат. Перші 8 тактів дівчата виконують на місті верхні тиночки з роботою рук (внизу-на грудях – вгорі в III поз. – на грудях) і на останні 4 такти біжать одна за одною лініями вздовж куліс.
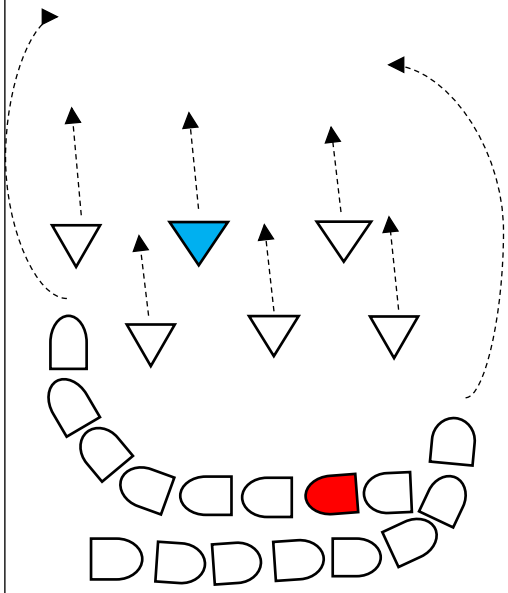 Мал.12	57-64 т.	2 т. -хлопці сидять в коліні. 2 т. – підіймаються на прямі ноги. 4 т. – відходять назад, обличчям до глядача. 4 т. – почергово підіймають руки в 3 поз. і разом опускають. На всі 8 т. – дівчата продовжують бігти бігунцем пробігаючи на передньому плані лініями повз одна одну. І з нижніх куліс з обох боків до них приєднуються ще по 5 дівчат (всього їх 16)

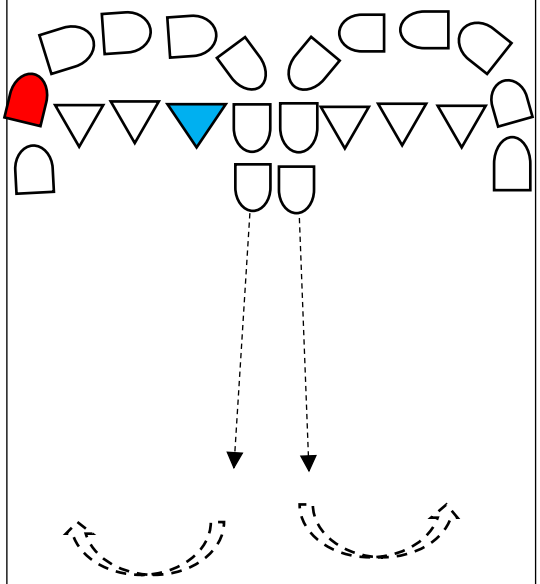 Мал.13	65-68 т.	Утворивши одну лінію, хлопці виконують комбінацію з 4 високих тинків. Дівчата продовжують рух бігунцем – зустрічаються парами по центру біля задника сцени і рухаються через дві колони на два симетричні кола.
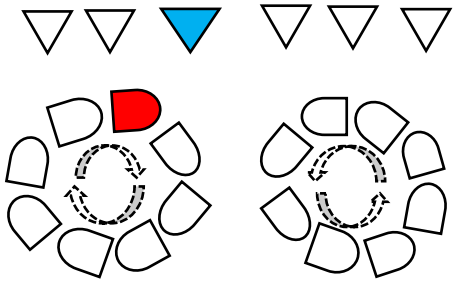 Мал.14	69-72 т.	Комбінація продовжується кабріолем і позою, ніби запрошують дівчат (з однією витягнутою рукою). Дівчата продовжують рух по колу.
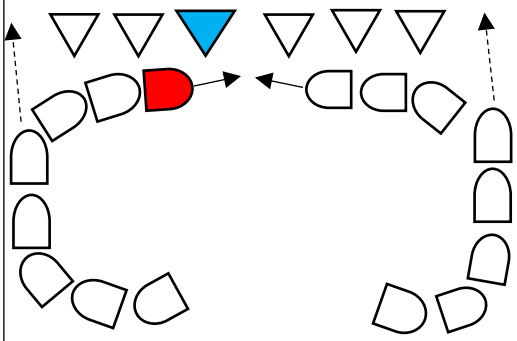 Мал.15	73-76 т.	6 дівчаток (по 3 з кожного кола) забігають у лінію перед хлопцями до своїх партнерів, а інші дівчата біжать далі вздовж куліс. Хлопці виконують довороти корпуса в діагональ, задня рука піднімається в 3 поз. (в дві сторони).

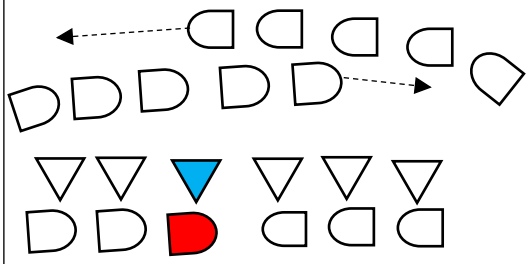 Мал.16	77-80 т.	6 дівчат добігають в одну лінію, а інші продовжують рухатись в дві лінії позаду пар.
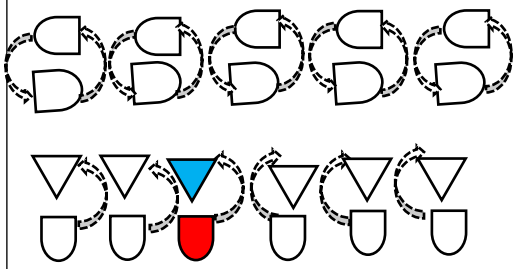 Мал.17	81-84 т.	Дівчата на задньому плані оббігають парами одна одну проти годинникової стрілки. Дівчата на передньому плані оббігають своїх партнерів.
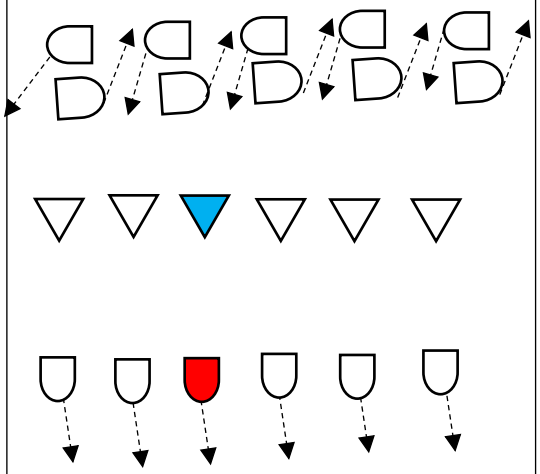 Мал.18	85-88 т.	Дівчата на задньому плані міняються «змійкою». 6 дівчат виконують 4 тинки з просуванням вперед. Хлопці просто стоять в позі.

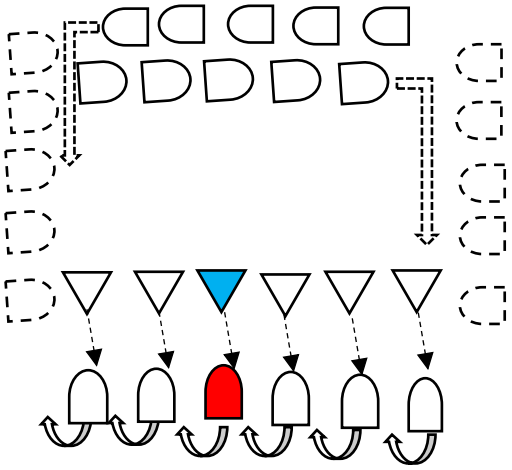 Мал.19	89-92 т.	Дівчата, що були на задньому плані рухаються далі двома лініями по 5 чоловік і шикуються в дві колони вздовж куліс, довертаючись обличчям до центра сцени. Дівчата на передньому плані виконують одне упадання вперед і довертаються обличчям до партнерів. Хлопці 2 т. стоять, і на 2 т. виконують тур-де-форс вперед.
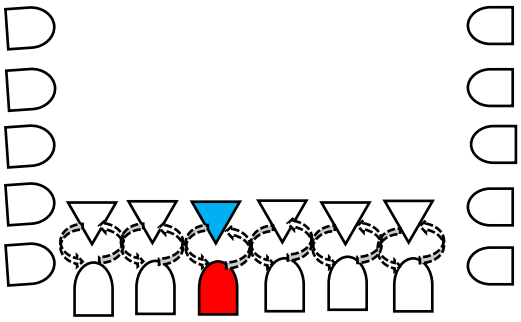 Мал.20	93-96 т.	Відбувається зміна музичної теми. Розмір 6/8. Пари міняються по колу один з одним 4 рази: двічі не тримаючись за руки, ще двічі в парі – дівчата проходять під рукою. Дівчата і хлопці виконують па-де-баски в повороті. Інші дівчата просто спостерігають за парами, спілкуються між собою.

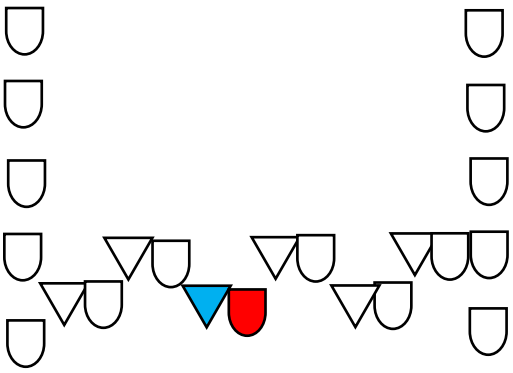 Мал.21	97-98 т.	Хлопці довертають дівчат під рукою, беруться в пару. 10 дівчат що стоять по бокам починають розходитись за куліси.
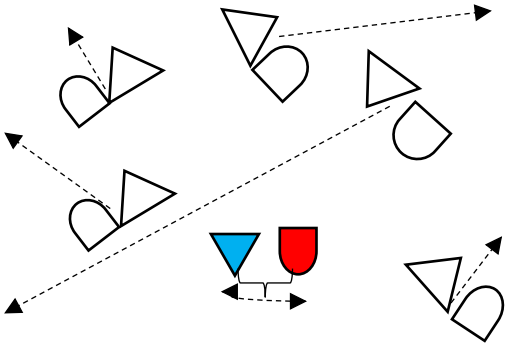 Мал.22	99-102 т.	Інші пари починають розходитись, а наречений з нареченою виконують маленьку комбінацію – дівчина перекручується 4 рази то в один то в інший бік тримаючись рукою за партнера.
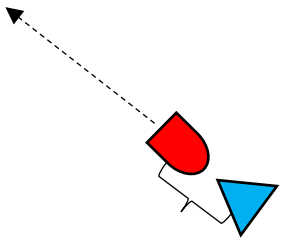 Мал.23	103-105 т.	Наречена тримаючи за руку нареченого рухається спиною до верхньої лівої куліси. Вони виходять за кулісу.

Опис 3 частини (162 т.)

Тривалість – 5 хв. 32 с.

Музичний розмір – 2/4.

Рисунок	Такти	Анотація до дії
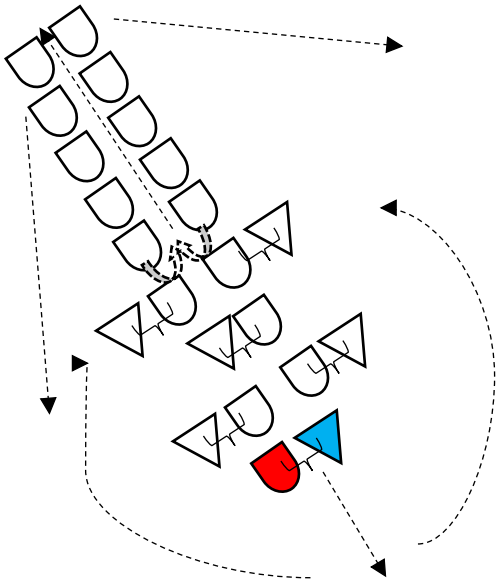 Мал. 1	1-8 т.	Частина починається зі дзвону церковних дзвонів. На початок мелодії, що розпочинається після 12 ударів, всі учасники починають виходити з лівої верхньої куліси повільними кроками по діагоналі вперед. Наречений та наречена роблять уклін на останній такт (8). Рух продовжується на розхід по колу симетрично на два боки у пар, а 10 дівчат рухаються на півколо легким бігом – їхній напрямок змінюється на відміну від пар – дівчата рухаються двома колонами одна за одною симетрично.
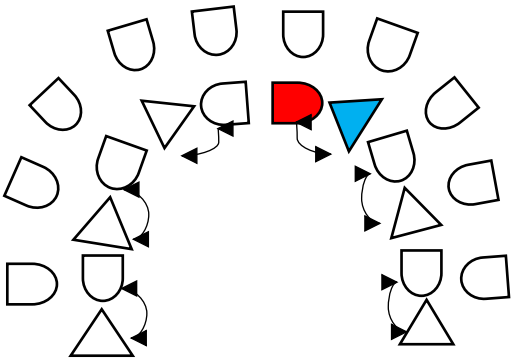 Мал.2	9-16 т. 17-24 т.	Пари продовжують йти спокійними кроками, на останні два такти хлопці проводять дівчат під рукою. Дівчата без пари прибігають на півколо. Дівчата виконують комбінацію тиночків з роботою рук. Пари

		теж роблять невелику комбінацію – 2 рази партнерка проходить під рукою. 2 тинки і обхід пари навколо своєї осі.
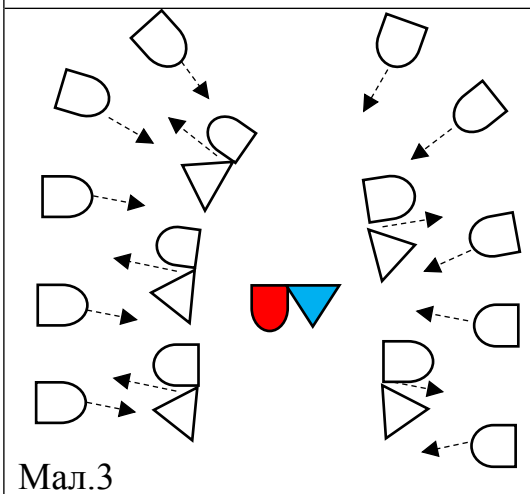 Мал.3	25-28 т.	Півколо поступово розкривається: дівчата рухаються кроками вперед до центру, проходячи в проміжки між парами, а вони рухаються обличчям до куліс на місце дівчат. Наречений та наречена виходять на центр.
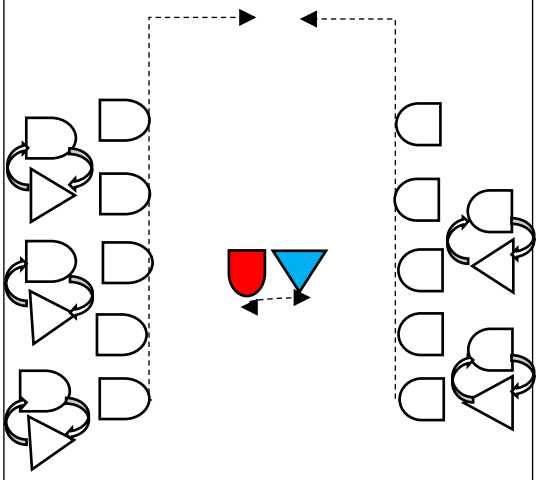 Мал.4	29-32 т.	Півколо остаточно розкрилось. Пари знаходяться двома колонами вздовж куліс, довертаючись обличчям до центру сцени. Дівчата вийшовши вперед двома колонами продовжують рух до задника сцени одна за одною на дві лінії.
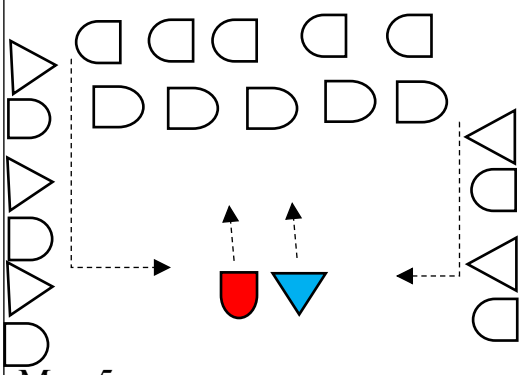 Мал.5	33-36 т.	Пробігаючи легеньким бігунцем по заднику сцени 10 дівчат продовжують рухатись одна за одною на 2 маленьких кола. Пара молодих відходять назад. 5 пар, що стоять по бокам,

		виконують невеличку комбінацію: хлопці - 2 тиночки, 3 біги і акцентований удар ногою в 3 поз.; дівчата – 2 тинки і поворот навколо себе.
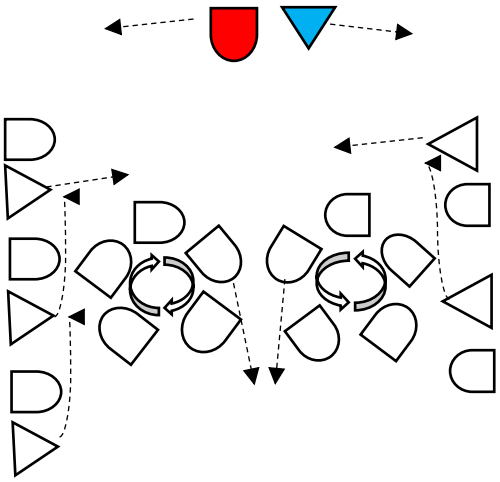 Мал.6	37-40 т.	Дівчата заводять на два кола і вибігають з них одна за одною на дві колони. Хлопці заходять один за одним на дві лінії позаду дівчат і перед парою молодих. Їхні пари залишаються на місці. Наречений та наречена розходяться в різні боки за куліси.
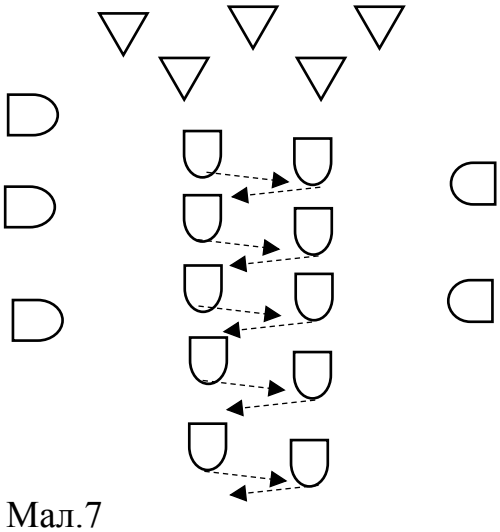 Мал.7	41-44 т.	10 дівчат, що прибігли на колони, міняються попарно місцями па-де-баском в повороті і завершують комбінацію трьома шене в тому ж напрямку куди рухались, але вирівнюючись в інший малюнок. Хлопці доходять на лінії і повертаються обличчям анфас.

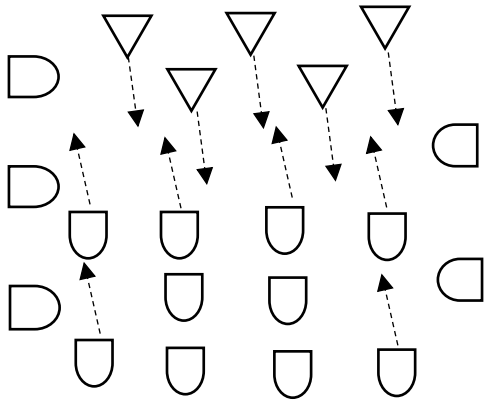 Мал.8	45-52 т.	Хлопці виходять вперед простими кроками на 4 т. Ще 4 т. комбінація – зіскок в 2 поз, упадання вперед і обхід навколо себе. 10 дівчат активно рухаються спиною назад тиночками, руки в 3 поз., при цьому зберігаючи малюнок. На останні 2 т. поворот навколо себе.
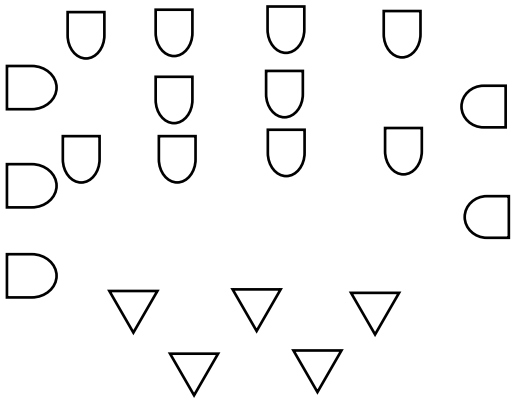 Мал.9	53-60 т.	Хлопці виконують комбінацію: 2 па-де-баски, кабріоль і хлопушка. Дівчата виконують комбінацію: 4 тинка, 2 колупалочки з вихилясником.
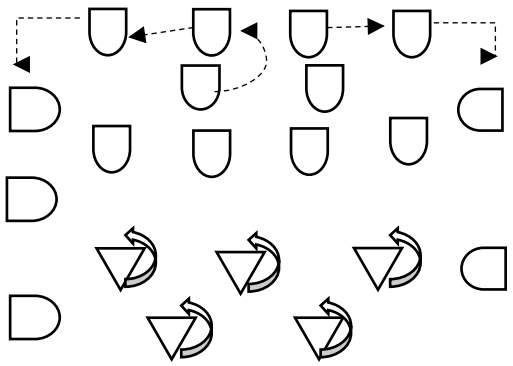 Мал.10	61-68 т. 69-73 т.	Хлопці обходять навколо себе, а дівчата просто спілкуються між собою. Хлопці виконують комбінацію: 2 високі тинки і хлопок з випадом вперед. 5 дівчат позаду розходяться до тих дівчат, що стоять біля куліс.

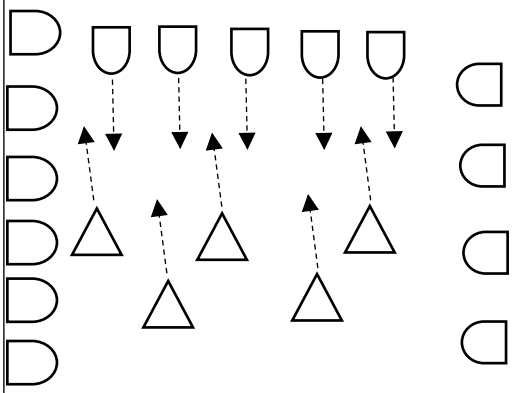 Мал.11	74-77 т.	5 дівчат активно вибігають бігунцем вперед. Руки поступово через низ підіймаються вгору. Хлопці спокійними кроками відходять назад (на місце дівчат).
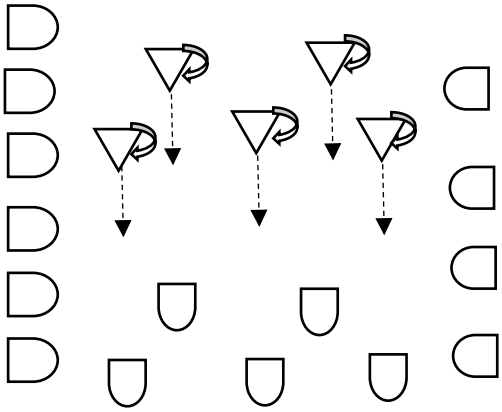 Мал.12	78-89 т.	5 дівчат виконують обертаси і на останній такт стають в позу з руками в 3 поз. Хлопці на 4 т. доходять і довертаються обличчям до глядача. Виконують 6 маленьких тинків і підходять вперед до дівчат.
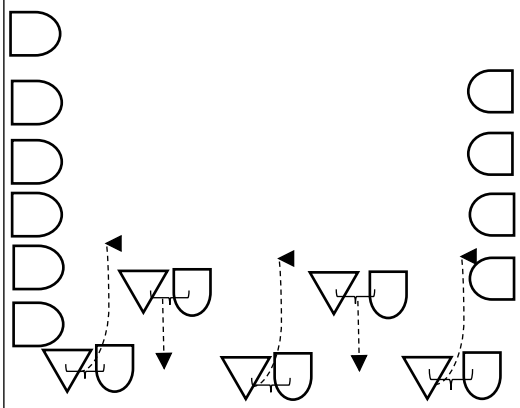 Мал.13	90- 93 т. 94-98 т.	На перший акцент в музиці починає розбігатись перша лінія пар. Друга лінія пар підходять вперед на місце першої лінії. На другий музичний акцент починає розбігатись друга лінія пар.
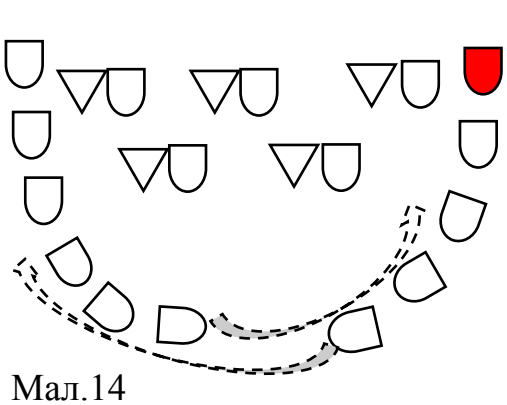 Мал.14	99-106 т.	Дівчата, що стояли біля куліс біжать по авансцені одна за одною. До них з правої верхньої куліси приєднується наречена і біжить за дівчатами. Пари добігають та стають на

		задньому плані двома лініями. Вони кланяються один одному.
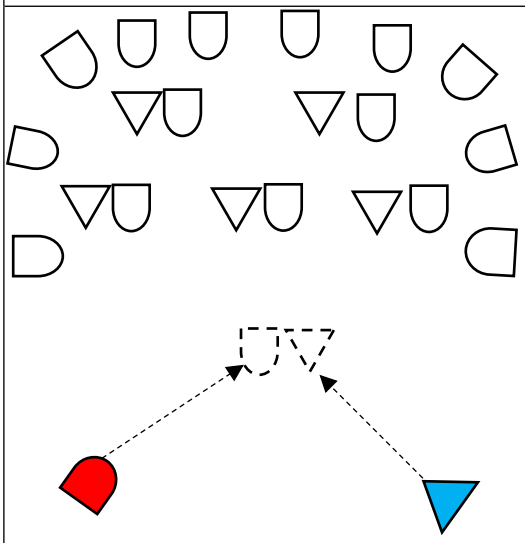 Мал.15	107-116 т.	Дівчата добігають та стають на півколо. І виконують шене-поза в один та в інший бік 5 раз і 1 доворот на місці. Наречена біжить до центру назустріч нареченому, який виходить з правої нижньої куліси. Пари виконують невелику комбінацію: поворот на місці в парі, 2 голубці в один бік , 1 голубець в інший бік, доворот. Хлопці виконують ті самі рухи.
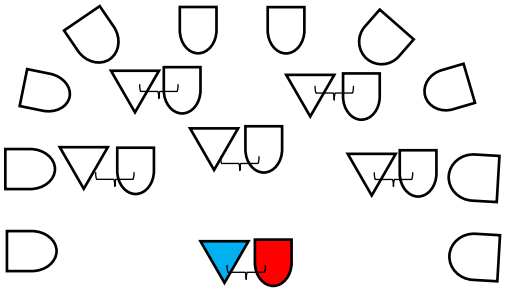 Мал.16	117-162 т.	Фінальна комбінація. Малюнок не змінюється. Танцювальна крапка на місці збігається з музичним закінченням мелодії.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи загальний підсумок творчої роботи, що полягає у виконанні теоретичної частини як підготовчого етапу, збору інформації на тему весільної обрядовості і практичної частини – безпосередньої постановки номеру «Як весілля гуляли», варто зазначити, що проєкт являється яскравим прикладом кропіткої вдумливої роботи автора, який слідуючи за власними вподобаннями та відчуттями, бажаннями та поглядами, зміг втілити в життя цікавий задум, хоч він є досить поширений за тематикою та ідеєю в рамкам народного хореографічного мистецтва.

Ідея даної постановки виникла в автора спонтанно, хоча були суттєві чинники, які вплинули на вибір теми обрядовості. По-перше як було зазначено вище – це досить таки популярна тема в хореографічному мистецтві, однак поставити якісну, цікаву, повноцінну, зрозумілу у всіх аспектах постановку дуже важко без необхідних навиків та знань. По-друге, зараз неабияк важливо збереження нашої національної культурної традиційної спадщини. Це не просто про патріотизм, а про цінність, повагу до нашої народної спадщини.

По-третє, тема весілля, весільних звичаїв, обрядів – невичерпне джерело для митців, дослідників, постановників, етнографів. Кожен має можливість опрацювати певний аспект цього питання, надати авторську інтерпретацію з внесенням власних виправданих корективів чи зберігаючи достовірність першооснови. Українське весілля – це цілий комплекс обрядів, ритуалів, пісень, танців, символів, дій, побажань. Саме тому звернутись до цієї теми у вигляді хореографічної інтерпретації було абсолютно логічно і навіть значущо не тільки в рамках мистецького, а й культурологічного виміру.

Перед постановчим процесом автором було змістовно досліджено теоретичне підґрунтя даної теми. Опрацьовано питання структури весільного обряду, значення та символіки обрядів, роль весілля в українській культурі, проведено паралелі з сучасність, порівняно деякі окремі аспекти, проаналізовано питання втілення весільного обряду в хореографічному

мистецтві, особливості та засоби його реалізації, розглянуто найбільш цікаві інтерпретації весільного обряду і професійними, і аматорськими колективами.

Щодо сценічного втілення постановки, за основу було взято весільний обряд Київщини, а саме Бориспільського району, села Андріївка. Було враховано ритміку традиційних дій, їх основу, структуру, характер та взаємодію між персонажами, атмосферу свята. Автором внесені певні зміни, пов'язані з достовірністю пісенного та хореографічного матеріалу, однак за основу було взято типовий для даного регіону музичний матеріал, набір основних рухів. Досить суттєво було скорочено деякі епізоди, не продемонстровано багато деталей, що було виявлено в ході дослідження, однак це цілком виправдано сценічними рамками та таймінгом.

Варто також зазначити, що робота не тільки над практичною, а й над теоретичною частиною роботи сприяла особистісному культурному збагаченню автора, поглибленню знань з теми української обрядовості, цікавою та пізнавальною. А сценічна постановка стала результатом даного збагачення, а також своєрідним містком між теоретичними знанням традиційної обрядовості та її сучасним втіленням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех К. Атрибути весільних ритуалів міста: семантика та символіка. // Матеріали з української етнології. 2018. Вип. 17 (20). С. 122-134.

2. Бех К. Урбан-весільні ритуали українців: трансформації та тенденції сучасного розвитку (друга половина XX – початок XXI ст.). Київ : Наукова думка, 2023.160 с.

3. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. Київ: Наукова думка, 1988.

4. Борисенко В. (ред.). Сімейна обрядовість українців XIX – початку XXI століття. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2016. 320 с.

5. Василенко К. Український танець: підручник. Київ : ІПК ПК, 1997. 282 с.

6. Вбрання друзів нареченого. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/177962622770182929/ (дата звернення: 01.11.2025).

7. Вбрання подружок нареченої. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/93379392273192891/visual-search/?cropSource=5&rs=pin (дата звернення: 01.11.2025).

8. Весільне гільце. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pin.it/4fjmd7LMZ (дата звернення: 01.11.2025).

9. Вовк Ф. Шлюбний ритуал та обряди на Україні. Київ: Наукова думка, 1990. 256 с.

10. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис. Київ : АВП «Оберіг», 1993. 592с.

11. В’ялкова Н. Хореографія свят і обрядів : навч. посіб. Київ : НАКККіМ, 2002. 210 с.

12. Гаєвська Т. Традиційна весільна обрядовість українців кінця XIX ст. – початку XX ст.

13. Голдрич О. Основи хореографії : навч. посіб. Київ : Видавництво Ліра-К, 2014. 256 с.

14. Голобородько А. Українська весільна обрядовість як культурний феномен. Київ : Ліра-К, 2021. 284 с.

15. Гуменюк А. Народне хореографічне мистецтво України. Київ : Наукова думка, 1963. 235 с.

16. Гуменюк А. Українські народні танці. Київ : Наукова думка, 1969. 615 с.

17. Здоровега Н. Нариси народної весільної обрядовості на Україні. Київ,1974.

18. Колбасова В. Хореографічна спадщина українців Гуцульщини : Весілля. Івано-Франківськ : Прикарпатський університет ім. В. Стефаника, 2005. 180 с.

19. Костіцина В. Народні весільні традиції в хореографічних творах. Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку : матер. міжнар. наук. конф. (20–21 листоп. 2025 р.) У 2 ч. Ч. 2 / Харків. держ. акад. культури ; [під ред. доц. Н. Рябухи та ін.]. — Харків : ХДАК, 2025. — 316 с.УДК [008+316.77] (063) С. 241 —242.

20.Курочкін О. Ритуальні танці-ігри як маловідомі елементи традиційного українського весілля. // Народне мистецтво та етнологія. 2019. № 6 (382). С. 78-91.

21. Маховська С. Весільні традиції Слобожанщини : монографія. Харків: ХДАК, 2015. 190 с.

22. Матушенко В. Організація і методика проведення весільних свят. Київ: НАКККіМ, 2013. 217 с.

23. Матушенко В. Сучасне весілля в контексті української обрядової культури : автореф. дис. канд. мистецтвознав. Київ, 2009. 23 с.

24.Мостова І. Художньо-мистецькі аспекти ідентифікації народних танців Слобожанщини в контексті соціокультурного розвитку регіону :

дис. … канд. мистецтвознавства : спеціальність 26.00.04 «Українська культура» / І. С. Мостова. Харків : Харків. держ. акад. культури, 2019. 200 с.

25. Надопта А. Скриня в весільному обряді українців наприкінці XIX – на початку XX ст. // Народознавчі зошити. 2020. №2 (152). С. 323-329.

26. Наконечна Т. Обрядове деревце у традиційній весільній обрядовості Карпат. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2010. 145 с.

27. Наречена. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.pinterest.com/pin/7318418136893673/ (дата звернення: 01.11.2025).

28. Наречений. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://share.google/images/yVbsaMX9lDbIqVWW1 (дата звернення: 01.11.2025).

29. Несен І. Весільний ритуал Центрального Полісся: традиційна структура та реліктові форми (середина XIX — XX ст.). Вісник Львів. ун-ту Сер. істор. 2008. Вип. 43. С. 261–319.

30. Островська К. Розвиток та збереження національної хореографічної культури України // Проблеми розвитку сучасного хореографічного мистецтва та шляхи їх вирішення: Матер. II Всеукр. наук.-практ. конф., 17-18 лист. 2011 р. С. 70-73.

31. Павлюк Т. Українське балетмейстерське мистецтво другої половини XX ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтв. : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2005. 20 с.

32. Станішевський Ю. Танцювальне мистецтво Радянської України. Київ : Знання, 1967. 48 с.

33. Ткаченко В. Народна музика і весільна обрядовість: монографія. Львів: ЛНУ, 2010. 198 с.

34. Українська культура: історія та сучасність : навч. посіб. / за ред. С. О. Черепанової. Львів : Світ, 1994. 456 с.

35. Франко І. Я. Весілля: у 2 книгах / упоряд. текстів та комент. М. М. Шубравська. Київ : Наукова думка, 1970. Кн. 1. 496 с.; Кн. 2. 477 с.

36. Шкоріненко В. Народний танець у традиційній і сучасній культурі України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата мистецтвознавства : спец. 17.00.01 "Теорія та історія культури". Київ, 2003. 18 с.

37. Sokolova A. Wedding Rituals of the Ukrainian Danube Region Moldavians: traditional structure and processes of contamination. // Journal of Danubian Studies and Research. 2019. Vol. 9, No 1.

38. Beissinger M. Ukrainian Wedding Rituals. // The Oxford Handbook of Slavic and East European Folklore. New York : Oxford Univ. Press, 2022.

39. Kukharenko, S. «Negotiating Magic: Ukrainian Wedding Traditions and Their Persistence in Canada.» Canadian Slavonic Papers, Vol. 50 (1–2), 2008, pp. 55–74.